

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Sexta. De Relatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

DISPUTATIO VI. DE RELATIONE.

DE Relatione agit Philosophus, tam in *Metaphysicâ*, quem sequuntur etiam *Authores Classici*, tam hic tam ibi, tantâ tamen inter se diversitate, ut vix sit aliqua materia, tam acriter & tam fuse inter se concertent, licet relatio ipsa in se sit res valde exigua & minuta, cum tamen ejus cognitio sit plurimum necessaria, ad cognoscenda alia, quæ Philosophus tractare solet & debet, à me quoque, non ita certè erit prætermittenda, eò vel maxime, quia Doctor relationibus est referentissimus, unde sit

QUÆSTIO I.

Quid & quotuplex sit Relatio?

I. **S**uppono certissimum esse, dari relationes, ita ut oppositum asserere, error sit Philosophicus, idq; fat temerarius, quia contra omnium Authorum sensum id adstrueret; nam cum fide credatur, dari relationes, in divinis non videtur, quomodo in creatis negari possit, nam nec ex perfectione nec ex imperfectione id deduceretur; non quidem ex perfectione, quia in creatis plura sunt, quæ sunt relationibus multò perfectiora, ut substantia & omnia entia absoluta; nec ex imperfectione, nam cum in Deo inveniantur, qui alioquin perfectissimus est omnem omnino excludens imperfectionem, cur in creatis, ergò negarentur, cum hæc denominentur; multa etiam verè Pater, verè Filius, quamvis in divinis ob incapacitatem accidentium sint substantiales, hoc etenim non oritur ex ratione relationis, sed ex hæc ratione divinâ; dicere autem nullam esse necessitatem, falsum est asserere, quia maxima necessitas est, ex eo quòd multa non possumus intelligere, nisi per ordinem ad aliud, non possumus enim intelligere Filium, nisi substantiam ejus referamus ad aliud, sed hoc est relationem; ergò temerarium esset eas negare. Itaq; quo ad primam partem

lationis, relativa, & etiam correlativa, imò etiam fundamentum remotum, extrema quidem dicuntur, quia inter illa versatur relatio, quasi inter suos fines: relativa verò appellantur & correlativa; relativa quidem, quia unum refertur ad aliud, quæ à Philosopho describuntur, quòd sint illa, quorum esse est ad aliquid seu ad aliud aliquomodo se habere, ubi secundum posteriorem partem tantum recipitur, quia ad priorem non sufficienter explicat naturam relationis, ut distinguitur ab absolutis, quia etiam absoluta sunt ad aliquid, quia sunt ad se, nisi velis dicere, ad aliquid semper supponere ly aliud. Correlativa dicuntur ea, quæ ad se invicem mutuò referuntur: ut Pater & Filius, nam Pater dicit ordinem ad filium & filius ad Patrem, quare relatio quæ intercedit inter hujusmodi extrema, vocatur correlatio, quæ inter priora simpliciter relatio. Fundamentum deniq; remotum ominatur ad distinctionem fundamenti proximi, quæ est ratio fundandi relationem; Ratio autem fundandi seu fundamentum proximum dicitur, quia causa proxima, cur rosa A referatur ad Rosam B. & ista causa ordinariè est aliquod accidens distinctum, repertum in utroq; extremo, verbi gratiâ: albedo subjectata in rosa A est causa, quare referatur ad rosam B. quæ similiter in se habet albedinem tanquam accidens aliquod distinctum undè albedo in unâ rosâ est fundamentum proximum, & in alterâ est terminus propinquus, quatenus est una specie albedo in utraq; rosâ, ita ut quòd plures sunt in aliquibus extremis tales rationes, eò plures in ipsis fundari possint relationes, verbi gratiâ: in rosâ A & B præter albedinem est quantitas, eadem vel diversa, & sic penes relationem similitudinis fundant quoq; relationem æqualitatis vel inæqualitatis.

Notandum ulterius, quòd ad relationem realem requiratur, ut ejus extrema sint realia, itè, quòd sint realiter distincta; tertio, quòd ex naturâ illorum extremorum scilicet fundamenti & termini sequatur relatio, ubi per ly ex naturâ rei non intelligitur aliud, quàm quòd citra omnem fictionem intellectus, vel operationem alicujus potentie potentis cognoscere vel comparare resultet: quarto, quòd illa extrema realia sint actu existentia. Has condiciones proponit Doctor 1. d. 32. q. un. n. 2. & quidem quoad priores tres expressè, ad posteriorem verò implicite, quia ex eo, quòd agat de relationibus divinis, ubi certum est, extrema debere esse actu existentia, alioquin si hoc non requirantur, sequitur, quòd inter ma-

III.
Extrema debent esse realia & distincta &c.

II. **R**elatio secundum etymon, tam latinum quàm græcum, quod est *ῥελοειν*, aliud non significat quàm referentiam unius ad aliud, respectum ordinem seu habitudinem ad aliud, & ipse Aristoteles loquitur: *Ad aliud* ita, ut generatiori acceptione, prout præscindit à reali & rationis definiti possit, quòd sit formalis ratio, quæ unum respicit aliud. Mihi tamen per totam disputationem sermo tantum erit de relatione reali, ad quam universaliter duo requiruntur: esse *In*, & esse *Ad*; per esse *In* cum aliis accidentibus, quia omnibus competit esse *In*, sub diversâ ratione, ita nempe ut absolutorum esse *In*, sit *radicale*, in respectivis, *actuale*; per esse *Ad*, distinguitur simpliciter ab absolutis, quæ non ad aliud, sed ad se dicuntur: hinc ad relationem tria requiruntur: Scilicet, fundamentum, terminus, & ratio fundandi eam, seu ratio referendi. Per esse *In* denotatur fundamentum, per esse *Ad* terminus, fundamentum est illud, quod formaliter ad aliud refertur, illud verò ad quod refertur, dicitur terminus. Exempli gratiâ: Rosa A dicitur, fundamentum relationis quia est illud quod refertur ad rosam B. qui idcirco vocatur terminus, alio nomine vocatur fundamentum & terminus extrema re-

F. Amandi Hermann Logica.

teriam & formam dari possit unio, licet forma non existeret. Nec de his conditionibus potest ulla esse difficultas, præterquam de secundâ propter verbum Doctoris, qui non obscure videtur asserere, quod idem ad se ipsum dicere possit relationem & exemplificat de intellectu, qui producit intellectionem & etiam eam recipit in se ipso; adeoq; dicit relationem ad se ipsum velut ad producentem & recipientem, sed intelligendus est Doctor in sano sensu, ita quod solum intendat, quod hæ relationis productionis & receptionis habeant idem fundamentum & terminum remotum, quod est eadem una res, non verò, quod sit idem fundamentum & terminus proximus, qui est productio & receptio pro formali, quæ est ratio agentis & passivi, adeoq; sunt distincta, quod inde magis patet ex eo, quod intellectus possit habere rationem recipientis, non habendo rationem producentis, casu quo Deus in intellectu poneret sine ejus concursu aliquam intellectionem; hinc quando etiam dicit idem agere in seipsum, intelligendus est de eadem re secundum suam entitatem absolutam, abstractando à ratione agentis & patientis, quæ in viâ Scotistarum distinguuntur realiter. Hæc quoque primam partem dicta sufficiunt, licet non fuerit data definitio relationis, prout hoc constituit prædicamentum, id non obest, prius etenim generalior ratio erat explicanda, sicut etiam pro secundâ parte non statim adferam divisionem relationis prædicamentalis, sed generalioris reservando divisionem prædicamentalem, usque dum egero de supremo genere hujus prædicamenti. Itaq;

Relatio ut supra descripta est prima sui divisione dividitur in *realem & relationis*. Rationis est, quæ fit per operationem intellectus fingentis, aut alterius potentie potentis cognoscere & comparare ita, ut ejus esse aliud non sit, quam objectum sine capacitate realis essentia & existentia, purum dico ens rationis, verbi gratia, similitudo inter duos hircocervos. Realis contra, quæ habet esse præter fictionem intellectus. Realis iterum subdividitur in infinitam & finitam; prior est relatio originis in divinis, de quâ agunt fusè Theologi, finita est omnis creata. Quæ iterum partitur in eam, quæ est secundum esse, & secundum dici; circa explanationem earum multum diversificant inter se Authores, de nomine potius contententes, quam de re; inter omnes melior mihi videtur, quam adfert noster Major. 1. d. 19. q. 1. art. 3. Quod videlicet relatio secundum esse sit illa, cujus totum esse formaliter & principaliter est esse ad aliud, ut sic intercedat inter ea relativa, quæ sunt essentialiter relativa, ut Filius & Pater, melius & pejus &c. Relatio verò secundum dici, sit illa, quam importat aliqua res secundario, quæ de se tamen est, pro constituto entitas absoluta ita, quod pro principali significato nulli accidit, undè scientia, cognitio, & omnes actus vitales, vocantur relativa, secundum dici, quia, licet secundum suam entitatem absolutam sint qualitates, dicunt tamen tendentiam & ordinem aliquem ad subjectum & objectum, & idcirco vocantur relationes, secundum dici;

IV.
Relatio dividitur in realem & relationis.

hinc Relatio dividitur etiam in mutuum & non mutuum; mutua est, quæ refert fundamentum ad terminum, in quo termino est iterum alia correlatio, quæ vicissim refert terminum priorem, veluti fundamentum ad prius fundamentum, veluti ad terminum; non mutua est, cui non sic correspondet alia correlatio in altero extremo.

Magis Famosè, & ad præsens institutum relatio dividitur in *transcendentalem & prædicamentalem*; In quâ explicandâ plurimum defendant Authores, nam Cajet. in lib. de ente & essent. cap. 7. q. 15. Connimb. Fonseca, Malus & alii dicunt: quod relatio transcendentalis in eo differat à prædicamentali, ex eo, quod transcendentalis respiciat terminum, non ut purè terminum, sed etiam tanquam sui aliquo modo ita, ut terminus aliqualem causalitatem exerceat, vel illud producendo, vel amando, vel cognoscendo, vel uniendo, vel recipiendo, vel actuando &c. Prædicamentalis verò respiciat terminum, sub ratione puri termini, nihil circa ipsum producendo. Verumtamen hoc falsum est, quia paternitas respectu filii, est vera relatio prædicamentalis, & tamen filiatio non respicit Patrem, non purè sub ratione termini, sed etiam causæ, nec refert, quod non respiciat Patrem ut formaliter causantem, per paternitatem, sed per actionem; quia etiam actio est relatio prædicamentalis, quoniam hic non accipio relationem prædicamentalem, pro eâ præcisè, quæ hoc constituunt prædicamentum, quod in ordine quartum est, sed etiam prout comprehendit cætera sex ultima: Imò Relatio dependentiæ creaturæ ad Deum, est transcendentalis, & tamen hæc nihil producit, vel efficit in termino, ut quia creatura nullum munus exerceat circa Deum, sed veluti purum terminum. Arriaga verò distinguit relationem prædicamentalem à transcendentali, per hoc, quod transcendentalis sit adæquatè subjecto, vel fundamento identificata; prædicamentalis verò non; Aversa autem dicit relationem transcendentalis esse de essentia rei relatæ, prædicamentalis minimè; Verumtamen hoc falsum est, quia nihil respectivum potest esse de essentia alicujus absoluti, ut patet ex sepe dictis. Quare omisissis pluribus aliorum explanationibus

DICES I. Relationes transcendentes eæ sunt, quæ fundamentis suis non accidunt, sed sunt idem cum ipsis non essentialiter, sed realiter, adeoq; inseparabiles, sive sint actuales, sive spirituales. Contra verò prædicamentales, quæ cum subjecto idem non sunt, sed separabiliter accidunt. Ita Scotistæ communiter Majorius, Maltrius &c. Probatur tùm ex refutatione priorum dicendi modorum, tùm, quia congruentius explicari nequeunt, utpote quæ naturam cujusunque bene manifestant. Dicitur, quod sine eæ, quæ fundamentis non accidunt, per quod principaliter distinguuntur à prædicamentali, quæ est accidens à fundamento distinctum; nam accidit albo quod sit simile alicui alteri, dicuntur identificata subjecto realiter, non essentialiter, quia essentiam ejus non ingrediuntur, sicut nullum, respectu-

V.
Secundum in
transcendentali
est prædicamentum
talem.

VII.
Dicitur prædicamentum
talem.

VII.
Dicitur prædicamentum
talem.

respectivum ingreditur rationem formalem alicujus absoluti; quod autem identificentur realiter, exinde patet, quia implicat fundamentum esse sine illis, hæc tamem identificatione non obstante, adhuc distinguuntur formaliter ab eis, quia si dependentia creaturæ nullo modo ab eâ distingueretur, deberet in ejus definitione poni, & sic in definitione hominis & lapidis esse deberet, quia definitio essentialis debet continere quid, quid est de essentia definiti, sed quod identificatur alicui essentialiter, est de essentia ejus, ergo. Dicitur etiam, siue actualiter fuerint, siue aptitudinales, ut est relatio dependentiæ creaturæ ad Deum est actualis; aptitudinales dicuntur omnes illæ, quando res, vel potentia dicit aliquem respectum aptitudinalem, seu quod facere, vel aliquid agere & producere possit. Hinc e contrario definitio relationem prædicamentalem &

VII. **DICO 2.** Relatio prædicamentalis bene describitur, ut hoc quartum constituit prædicamentum: Quod sit accidens intrinsecus adveniens, cujus totum esse est ad aliud se habere, id est, cujus totum esse consistit in actuali ordinatione alicujus realiter distincti, ad aliud realiter distinctum. Ita Pontius. Patet quia ejus natura sufficientissimè explicatur, ita ut per hanc distingatur ab omnibus aliis. Dicitur itaq; Accidens, per quod convenit cum aliis omnibus accidentibus, tam absolutis, quam respectivis, & distinguitur à relationibus substantialibus divinis, & omnibus illis, quæ subjectis & fundamentis realiter identificantur, quia cum non sint natæ aptæ inhærere per se alteri, veluti in subjecto inhærentis, nec sint separabiles, non sunt accidentia prædicamentalia. Dicitur reale, ut excludantur relationes rationis; dicitur intrinsecus adveniens, ut excludantur relationes extrinsecus advenientes, qualia sunt sex ultima prædicamenta (de hæc divisione in tacta membra mox infra agam;) dicitur cujus totum esse, ut excludantur accidentia realia absoluta, ut que significetur, quod non possint existere, nisi ordinent actualiter unum ad aliud, sicut similitudo non habet aliud munus, quam facere aliquid actum simile alteri.

VIII. **Celeberrima Divisio**, quæ hic examinanda adhuc occurrit, est, quæ Relatio prædicamentalis non descripta, sed prout est quid superius, ad ultima septem prædicamenta, dividitur in *Relationem extrinsecus advenientem & intrinsecus advenientem*. Relatio extrinsecus adveniens dicitur ea, quæ resultat ex naturâ extremorum positæ præcisè extremis, & ratione fundandi absq; eo, quod concurrat aliquid aliud extrinsecum agens. E contra verò, Relatio extrinsecus adveniens, ea appellatur, quæ positæ fundamento, & termino, ac ratione fundandi, non immediatè resultat, sed plerumq; exigit actionem alicujus extrinseci agentis, ad ipsam terminatam, quod adveniens non pertinet ad ipsam extremorum naturam, & talis est actio, verbi gratiâ, & lex ultima prædicamentalis, quia actio non eo ipso quod sit principium activum & passivum, confurgit & resultat, sed necessaria est applicatio inter utrumq; ; Difficultas tamen est inter Thomistas Recentiores, & Scotistas, num detur talis divisio Relationis,

in membra allegata & explicata? Nam Thomista & plurimi Recentiores, ut Hervæus, Hurtadus Soto, Aversa, Suarez Ruvius, Arriaga, hanc divisionem omninò de medio tollere conantur; e contra verò tota subtilium Schola, acerrimè propugnat datam divisionem; Scholam Scoti sequuntur plures extranei, ut Paulus venetus, Cammerarius Lovanienses, &c. Ego quidem fateor, rem hanc omninò esse difficilem. Et licet in Scoto mox citando frequenter insinuetur, videtur tamen manere problematicus & sensum communiorem sequi, loquendo ex suppositione communioris & ordinariæ sententiæ, de numero & distinctione prædicamentorum. Unde

DICO 3. Potest quilibet Scotista salvâ Doctoris autoritate, negare distinctionem, seu divisionem relationis in intrinsecus advenientem, & extrinsecus advenientem. Hæc est nova in terminis, in re videtur mihi mens Doctoris, unde ejus autoritate probatur, simul ac ratione. Potest quilibet Scotista, salvâ autoritate Scoti, admittere multiplicatam & distinctionem decem prædicamentorum, & non admittere; ergo potest etiam admittere divisionem.

IX. Potest à Scotista negari prædicta divisio.

Relationis in intrinsecus & extrinsecus advenientem, probatur consequentia; divisio relationis in specificata membra pendet à numero & distinctione prædicamentorum, sed salvâ autoritate Scoti possunt admitti plura vel pauciora prædicamenta, eaque non distincta; ergo etiam salvâ autoritate Scoti admittere vel negare divisionem in relationem extrinsecus advenientem & intrinsecus;

Probatur ma. ex ipso Doctoris quolibeto 11. à numero 13. & seq. hæc habet in terminis: *Hic dici potest, quod, si secundum communiter dicta salvanda sit distinctio decem generum, & per consequens sex genera ultima non contineantur sub genere relationis, cum non appareat, quod importent formas absolutas, nec simul importent absolutum & respectivum, consequens est, dicere, quod sint essentialiter respectus, nec tamen de genere; relationis igitur oportet distinguere, inter respectum & respectum, &c.* ergo divisio in tacta membra dependet à numero, & multitudine, ac distinctione prædicamentorum. Probatur etiam minor principalis ex supra dictis; ubi stando rationi, salvâ autoritate Scoti dixi, plura vel pauciora admitti posse prædicamenta, si ergo admitterentur, tantum quatuor gratis divideretur relatio in illa membra, tanquam genere prædicamentali distincta.

Dices: Scotus tùm in tertio, tùm in quarto frequenter admittit & insinuat divisionem & distinctionem relationis, in intrinsecus & extrinsecus advenientem, etiam independentè à numero & distinctione prædicamentorum, sed tunc non posset explicari, quidnam intelligeret per eas? ergo salvâ autoritate Scoti, non potest Scotista negare illam divisionem. R. permittendo transire majorem, quia etiam falsè assumitur, quod Scotus illius divisionis mentionem faciat, independentè à numero & distinctione prædicamentorum; nam licet ibi non repetat, cum communi supponit

fic de aliis frequentè, negando mi. quia faciliori negotio, & sine tot tricis & difficultatibus dici posset, quòd Scotus intelligat per relationem intrinsecus advenientem, intrinsecè identificatam suo fundamento, quales sunt omnes relationes transcendentales inseparabiles, per extrinsecus verò advenientem intelligerem eas, quæ sunt fundamento extrinseca & accidentia, quæ omnia constituerent unum prædicamentum, quod vocatur prædicamentum accidentis respectivi, & sic nullæ possent salvari & vitari difficultates.

XI.
describuntur
relationes ex
& intrinse-
cus advenien-
tes.

DICO 4. Si dantur relationes, extrinsecus & intrinsecus advenientes, bene explicantur per hoc, quòd dicatur intrinsecus advenientem esse eam, quæ posito fundamento & termino, simul cum ratione fundandi resultat; extrinsecus verò adveniens, quæ non sic resultat, sed postulat aliquod extrinsecum agens, ut sequatur. Hæc sequitur ex priori, quantum ad particulam conditionalem, quantum ad explicationem est Scoti & Scotistarum communiter, & probatur breviter, quia si dantur tales relationes, non possunt melius explicari, quàm per dicta; ergò probatur: quia per eam distinguuntur a se invicem, & ab omnibus aliis. Sed manendo in communi viâ Scotistarum ne conceptuum turbetur ordo.

XII.
Dantur tales
relationes.

DICO 5. Dantur Relationes extrinsecus & intrinsecus advenientes, secundum explicationem proximè datam. Hæc est communis Scotistarum post Scotum opinio, quamvis reverà problematicus sit, nec nisi ex mente Philosophi hoc determinet.

Probatur Conclusio. Quia etiam secundum Adversarios datur unio inter materiam & formam, quæ est aliquid reale distinctum ab illis, sed illa unio est huiusmodi respectus; ergò majorem usq; ad Physicam suppono. Probatur mi. quia est aliquid reale, cuius totum esse consistit in actuali ordinatione unius ad aliud; ergò est respectus, sed non intrinsecus adveniens, quia nihil præsupponit ex parte extremorum, ex quo necessariò sequatur, quia possunt illa extrema existere, absq; eo, quòd haberent illam unionem, nec etiam est respectus transcendentalis, cum nullum sit absolutum assignabile, cui identificetur; ergò est respectus extrinsecus adveniens & consequenter datur talis. Confirmatur, quia eodem modo, quo Adversarii dicere possunt unionem esse, quid absolutum dicens, respectum transcendentalem eodem modo posset quis diceret? quòd similitudo esset respectus aliquis transcendentalis, sed hoc est contra ipsos Adversarios; ergò & illud.

XIII.
Hæc mem-
bra non coin-
cidunt simul.

Arguitur. Contra hanc Conclusionem: Nihil bene dividitur in membra, quæ ad se invicem coincidere possint, sed hæc membra relationis ad se invicem coincidunt; ergò malè dividitur relatio in intrinsecus & extrinsecus advenientem: probatur mi. Intrinsecus adveniens est, quæ posito fundamento & termino necessariò resultat, extrinsecus, quæ non sic resultat. Sed ista duo coincidunt; ergò: probatur mi. vel intelligunt Scotistæ per ly, posito fundamento & termino, remotum fundamen-

tum & terminum vel proximum, quidquid dicunt, est contra ipsos; ergò probatur mi. si intelligunt terminum & fundamentum remotum, tunc nec resultat relatio inter rosam A & rosam, B. æque ac non resultat unio, posita materiâ & formâ quomodocunq;: si intelligunt fundamentum & terminum proximum, videlicet albedinem, verbi gratiâ, quare duæ rosæ referantur ad se invicem? quia est ratio fundandi, tunc posita formâ & materiâ debite approximata necessariò resultat unio; ergò, quoad omnia coincidunt & consequenter non bene dividitur in dicta membra, & negando mi. cum minori suæ probationis, ad cuius probationem dico, quòd per fundamentum & terminum intelligam fundamentum & terminum proximum, & non remotum quando; ergò dicitur in contra, quòd posito fundamento & termino proximo, etiam necessariò resultat relatio, extrinsecus adveniens, tunc nego simpliciter, quia licet connaturaliter soleat sequi unio, id tamen non contingit necessariò, quin possit à Deo impediri, imò etiam naturaliter etiam posita approximatione agentis & objecti, non necessariò sequitur actio, ut patet de voluntate, quæ potest habere objectum propositum debet absque eo, quòd necessariò agat, in aliis verò Deus impediri potest, nam potest Deus intimâ præfentiâ applicare materiam & formam, absq; eo quòd uniantur; item agens & possum debitum approximatum ab eo, quòd confurgat actio, ut patet de igne Babylonico; deniq; certum est, si habitus intimè esset corpori præfens, etiam penetrativè, quòd non resultaret relatio habitus, nisi servatâ debitâ coordinatione vestim ad vestitum, unde in his semper requiritur actio aliqua extrinseca, illa uniens, applicans, determinans cum ipso generali Dei concursu; in relationibus verò intrinsecus advenientibus nulla actio, vel particularis aut generalis concursus requiritur, propter fundamentum, terminum & rationem fundandi, quibus positis, necessariò consequitur relatio, ita quòd Deus non possit eam impedire.

Instatur. Inter Patrem & Filium est etiam, secundum Scotistas, relatio intrinsecus adveniens, sed hæc non necessariò resultat, posito fundamento & termino, idem inter Dominum & servum, ubi unus ac alter existere possit absq; eo, quòd confurgat relatio, sed ad istas tam bene requiritur actio extrinseca, sicut ad ubi; ergò etiam relationes intrinsecæ non necessariò resultant, sed petunt adhuc aliquam extrinsecam causam, sed R. concedendo inter Patrem & Filium esse relationes intrinsecus advenientes, sicut etiam inter Dominum & servum, sed nego, quòd ad eas requiratur actio eodem modo, sicut requiritur ad ubi; ad Patrem etenim & ad filium requiritur actio, veluti conditio; ad ubi verò & ad alias relationes extrinsecus advenientes requiritur actio, veluti causa vel effectus, unde in Patre & Filio manet illa relatio intrinsecus adveniens, ab actione præteritâ, quæ fuit in homine generante & terminata ad hominem genitum, quâ posita veluti conditione, nunquam amplius impediri potest, quamvis poterat impediri, ut fieret actio, quæ est

est de genere relationum extrinsecus advenientium.

Urgetur. Si requiritur, & sufficit ad hoc, ut filius semper dicat relationem ad Patrem, quod semel actio fuerit posita, veluti conditio sequeretur, quod etiam in servo, sic sufficeret cum sit etiam intrinsecus adveniens, sicuti est relatio Patris ad filium, sed hoc non sufficit in Domino & servo; ergo nec in patre & filio, & consequenter actio non requiritur ad Patrem, veluti conditio tantum. Probatur mi. quia frequenter definit relatio inter servum & Dominum, ut si Titius pacifecatur cum Mevio Domino, quod ei velit servire per septennium, eo elapso, cessat servitus, licet maneat, quod fuerit ille actus pacti de serviendo; ergo. **3.** dist. ant. probationis mi. si servitus sit voluntaria & temporanea, concedo ant. si fuerit abfoluta & naturalis, nego ant. talis autem non datur inter homines respectu sui invicem; unde in eo casu non est mirum, quod desinat servitus, quia pactum & actio illa, qua simul pacti fuerant, non erat, nisi ad tempus determinatum, quo elapso evanescit relatio, quia ratio non ultra se extendit, quo posito, non modo potest esse non servus, tantum & liber sed & Dominus; si per virtutem in Communitate evadat, sicut licet aliquis fuerit filius, & talis sit hoc non obstante parens esse potest; unde magna est disparitas inter actionem supra quam fundatur paternitas ad filiationem, quam supra Dominum ad servum, quia illa naturalis est, illa tantum moralis, manens tantum tamdiu, quamdiu manet moraliter actus voluntatis, & quocumq; se extendebat, qui, quia ad brevius vel longius se poterat extendere tempus, ideo breviori & longiori tempore durare potest, non sic dependet actio Patris ad filium, in arbitrario actu voluntatis, sed ex naturae necessitate. Denique dici posset, quod denominatio servi oporteret tantum ius, qui actu serviunt.

QUESTIO II.

An Relatio sit accidens ab extremis re ipsa realiter distinctum?

In priori quaestione examinavi quidem quid sit relatio? supponendo tanquam certum illam dari, & quamvis, sicut ibi dixi, receptissimum sit, quod dentes, controversissimum tamen est inter Authores, an sint formae accidentales ab extrinsecis distinctae? an vero sint ipsae res secundum suas entitates? Circa quam materiam tres sunt diversae omnino sententiae: Prima suam originem habet à Nominibus, qui dicunt relationem, aliud formaliter non esse quam fundamentum & terminum, quorum utrumq; directe, & ex aequo includatur, ita ut aliud non importent fundamentum & terminus, quam coexistentia duorum, verbi gratia, alborum, paternitatum, unde dicunt, quod similitudo inter duas rosas, aliud non sit, praeter ipsas duas rosas, & relatio Paternitatis inter Petrum respectu Pauli, aliud non sit, quam Petrum & Paulum, cum actione generativa; E contra vero dissimilitudo aliud non est, quam existentia & combinatio albi & nigri: Ita Occhamus, qui vel invenit eam, vel primus

sequutus est, ita ut in 1. d. 30. q. 2. sic inquit: Si quis vellet relinquere auctoritatem omnium, negare posset relationem, & dicere: nihil aliud esse, quam entitatem fundamenti & termini; ex quibus verbis P. Comptonius duo deducit: primò hanc sententiam esse contra omnium opinionem; secundò, quod eam amplectentes, quidquid verbis jactitent, in rei veritate tamen omnem tollere relationem: Occhamus sequuntur Gregorius, Gabriel, Marfilus, Aureolus, Hurtado, Arriaga, Oviedo &c. Quam sententiam aliqui limitant sic: quod scilicet Relatio aliud non sit praeter fundamentum terminum, hæc tamen differentia, ut in recto importetur fundamentum, & in obliquo respiciat terminum. Secunda sententia est, quæ dicit Relationes esse quidem formas accidentales rebus ipsis insidentes, attamen negat quod sint actu distinctæ à rebus, sed solum ratione; Ita Alensis Henricus Sconcas &c. Tertia denique sententia est Scoti 2. d. 1. q. 4. à numero 5. usque ad 17. D. Thomæ 1. p. q. 28. art. 2. ad 2. 4. contra Gentiles cap. 14. art. 1. quos sequuntur, praeter suos Cajet, Ferrarientis, Fonseca, Bannes, Conimb. Morfia. Ita ut auctoritate sit celeberrima & maximè peripathetica, quæ proinde dicit: Relationem esse veram formam accidentalem superadditam rebus & re ipsa à rebus distinctam. Hanc sententiam, praeterquam quod Paternitatem & filiationem simpliciter allerat esse accidentia superaddita, tenet etiam Comptonius dicens: si duæ albedines sunt sibi similes per Relationem, eam necessario esse quid superadditam; quamvis postea dicat, non videri in similitudine necessariam, ut duo dicantur sibi familia relationem. Pro Intelligentiâ ergo dicendorum notandum ex dictis: Quod ea distinguantur realiter, quorum unum in rerum naturâ potest esse, sine altero, quo factò

DICO I. Relatio prædicamentalis non est solâ duorum coexistentia & combinatio. Hæc est contra primam sententiam.

II. Relatio non est tantum duorum coexistentia.

Probatur primò. Quidquid constituitur in aliquo prædicamento determinato, directe debet esse unum per se; sed relatio ponitur directe in prædicamento ad aliquid, imò est illius supremum genus; ergo debet esse unum per se, sed combinatio duorum, verbi gratia, alborum non est unum per se; ergo relatio non est coexistentia & combinatio duorum; probatur subsumptum: quia illa duo extrema frequentissimè & ordinariè sunt entia completa ejusdem, vel diversorum prædicamentorum, sed ex rebus ejusdem prædicamenti, vel diversorum completis, non resultat unum per se, ergo: probatur ma. quia sunt, vel duo alba, vel est substantia, unum aliquando, & aliquando alterum accidens, ergo.

Probatur Conclusio secundò. Relatio est essentialiter ad aliud, sed illa duo extrema non sunt ad aliud; ergo illa duo extrema non sunt formaliter relatio, quia illud ad quod sunt, aut sunt ipsa duo, aut unum ipsorum, aut aliquid extra ipsa, neutrum dici potest; ergo: probatur mi. quoad singulas partes non ipsa duo, quia unumquodq; eorum est ad se, quia nullum est aliud à seipso; nec est etiam illud

III.

illud ad aliud alterum ipsorum, ob eandem rationem, quia illud extremum, ad quod ambo sunt, non est ad aliud, sed ad se; probatur denique, quod nec ad aliquid extrajpfa, quia ad relationem sufficienti duo.

IV. Probatur Conclusio tertiò.

Non potest concipi simile ut simile, quin concipiatur aliud extremum, cui dicitur simile; sed hoc idem est, qui dicit ordinem aliquem ad illud extremum, cui dicitur simile, qualem non dicit, ad illud cui est dissimile. Probatur mi. si hoc non esset maximè, id idem contingeret, quia simile diceret utrumque, hoc non est, ergò. Probatur mi. si æq; utrumq; diceret, verè posset de eo predicari, quod esset duo, verbi gratià, alba existentia; probatur sequela, quia hoc album A dicitur simile alteri albo; sed similitudo nihil dicit, nisi illa duo alba; ergò illud album, quod dicitur simile alteri, erit duo alba; Eodem modo, si esse Patrem & Filium aliud non est, quàm duos homines, cum generatione sequeretur, idem profus esse patrem, ac esse Filium; sed hoc est falsum; ergò probatur sequela; Esse patrem nil importat, nisi duos homines cum generatione; sed esse Filium etiam importat duos homines cum generatione; ergò esse patrem idem erit, ac esse Filium; & consequenter, Filius dici poterit nihil aliud esse, quàm duos homines & etiam esse Patrem, nihil aliud importare, quàm duos homines, quæ omnia falsa sunt & Ludicra. Confirmatur Relatio: dicit illa extrema utraque, sed extrema illa sunt duo; ergò relatio similitudinis non erit aliud, quàm ille binarius numerus; sed utrumq; extremum dicit relationem similitudinis; ergò quodlibet extremum erit binarius numerus.

V. Dices: Illa duo alba item, & Patrem & Filium dicere quidem utrumque æqualiter, sed primum in recto & alterum in obliquo; sic quoque esse Patrem, dicit etiam Filium, sed Patrem in recto, Filium in obliquo, & sic non valet dicere, quod idem sint. Sed Contra Titium, verbi gratià, esse Patrem, nihil aliud est, quod Titius dicatur in recto, & Mævius in obliquo, sed hoc idem dicit Mævius, quia Filium aliud est, quàm dicere, Mævium in recto & Titium in obliquo. Ergò idem profus est dicere, esse Patrem, ac esse Filium. Contra 2. Si hoc contingit ex nostro concipiendi modo, tunc possum concipere utrumque in recto, scilicet Titium & Mævium; ergò uterque in recto importabitur, & consequenter nulla solutio.

VI.

Relatio est verum accidens ab extremis distinctum.

Dico 2. Relatio predicamentali est verum accidens, de genere accidentium vere extremis inhaerens, & realiter ab ipsis distinctum. Hæc est in Scholis Realibus communis, quam Scotus, teste Cavello, fuscè tùm autoritatibus, tùm rationibus probat; Et ego etiam eam Probo, primò: autoritate D. Augustini, cap. 8. Categ. ubi dicit: Reliquæ verò Categoriae accidentia sunt, & cap. 10. descripta usq; accidentium definitionem necessarium ordo poscebat. Et lib. 5. Trinit. cap. 5. In rebus creatis (inquit) atq; mutabilibus, quod non secundum substantiam dicitur, restat, ut secundum accidens dicatur, omnia enim accidunt eis, quæ vel amitti possunt, vel mutari, ut magnitudines & qualitates; & quod dicitur ad aliquid, ut amicitia, & propinquitas

res, servitutes, similitudines, æqualitates &c. à quibus accidentibus Sanctus Doctor excludit relationes divinas, quæ non sunt accidentia predicamentalia, dicens: In Deo nihil quidem secundum accidens dicitur, quia in eo nihil mutabile est; nec ratiomen omne, quod dicitur, secundum substantiam dicitur, dicitur enim ad aliquid, sicut ad Filium, & Filius ad Patrem, quod non est accidens; & addit rationem dicens: quia & ille semper Pater, & ille semper Filius, & non ita semper, quasi ex quo natum est Filius, ut ex eo, quod nunquam desinat esse Filius, Pater non desinat esse Pater, sed ex eo, quod semper natum est Filius, nec cepit unquam esse Filius, quod si aliquando esse cepisset, aut aliquando desineret, Filius secundum accidens diceretur. Secundò ex autoritate Aristotelis tam in cap. de Categ. quàm in Metaphys. lib. 5. ubi ex professo eam enumerat tanquàm aliud genus entis, & 10. Met. cap. 5. t. 9. docet. relativam oppositionem esse aliam à contrarià, sed hoc esse falsum, si relationes non essent alterius naturæ ab extremis. Item alibi docet. relationem similitudinis, vel æqualitatis fundari supra unitatem. Ex quo infero: Ergò illa unitas, super quam fundatur similitudo, non est ipsa similitudo pro formali, sed pro fundamentali; ergò relatio pro formali debet esse aliquid superadditum utriusque extremi entitati.

Ex autoritate D. Augustini

duo ego sumo argumenta secundum rationem sic: Probando Conclusionem: In divinis secundum fidem & Augustinum supra dantur relationes; ergò in creatis. Probatur consequentia: Relationis Ratio est communis, tam divinis, quàm creatis; sed in divinis dantur; ergò etiam in creatis. Probatur ma. Si ratio relationis in divinis & creatis non esset communis, id esset, quia in Divinis debet esse, & est substantia; in creatis verò debet esse accidens, sed hæc ratio non est, ergò: probatur mi. Ratio intellectiois, volitionis & sapientiæ dicitur esse communis sapientiæ increatæ, & creatæ, licet prior sit substantia, posterior accidens; ergò à pari, licet relatio in divinis sit substantia, in creatis potest esse accidens, quæ majori certè tenet syllogismus probans consequentiam primæ entymematis; si enim est ratio communis utrobique, & in Deo datur; ergò etiam in creaturis.

Alteram rationem desumo ex

eadem autoritate D. Augustini dum dicit: Quod si filius aliquando desineret, aut aliquando esse cepisset, secundum accidens diceretur hoc modo: Illud est accidens de genere accidentis, quod advenit enti completo, estq; ab eo separabile; sed relatio est talis; ergò relatio est accidens realiter distinctum à fundamento suo. Probatur mi. (nam major est tùm ex mente D. Augustini, tùm in Scholis receptissima;) probatur (inquam) minor, quod ad primam partem; Quia similitudo, æqualitas, &c. Paternitas, filiatio, adveniunt jam rebus per se constitutis, Probatur etiam quoad alteram partem: Illa sunt separabilia à se invicem, quorum unum potest esse sine altero, sed fundamentum tam remotum, quàm proximum, possunt esse sine relatione, verbi gratià, in pariete vel rosâ, quæ potest

potest esse sine albedine, & albedo sine similitudine, ut si unum tantum album esset in rerum natura, ergo est accidens separabile à fundamento. Probatum mi. de fundamento proximo: Omnis denominatio nova positiva, & realis debet provenire à formâ novâ & reali; sed denominatio similis, quâ denominatur subjectum simile alteri albo subjecto, quod de novo producit, est denominatio nova & realis, nova quidem, quia antecedenter ad productionem alterius albi non erat; realis verò, quia antecedenter ad omnem operationem intellectus vel alterius potentia potentis fingere vel comparare, praterquam quod sit etiam inter extrema realia, ac reali repertâ ratione fundandi, ergo debet esse aliqua forma de novo producta.

Dices: Relationem illam non advenire de novo, quia jam ante praesuit completè, sed tantum non denominatè subjectum ex eo, quia defuit conditio, ad actualem denominationem relationis, scilicet terminus; sed hæc Responsio omninò est absurda, nam si illa relatio non advenit, sed jam praesuit completè, sequetur, quod fuerit relatio, sine termino in esse completo, quod est manifestè ridiculum, & captu perdifficillimum. Sequetur secundò, quod aliqua forma possit esse in subjecto absq; eo, quod subjectum denominet, imò non videtur, quomodo postea, posito termino, denominare possit, cum antea non poterat, quod sic probo; quia post positionem termini non magis est in subjecto, quam ante fuerit, sed ante non poterat denominare; ergo nec modò potest, quia terminus est tantum conditio secundum ipsos.

Instabis. Hoc esse proprium effectuum connotativorum, ut non tribuantur à formâ informante subjectum, nisi ponatur id, quod necessariò connotatur, ut patet de visione, quæ licet poneretur in subjecto, non denominaret id, quia hic effectus connotat subjectum vitale; ergo potest esse verè relatio absq; eo, quod denominet subjectum actualitèr.

Sed Resp. neg. consequentiam: disparitas est de connotatis & relativis, quia relatio per se, primò respicit aliud & directè, ut pater filium, connotatum verò indirectè & secundariò ac minus principalitèr, ideò benè in suo esse formali haberi potest, absq; eo, quod actualitèr denominet, nisi ponatur illud, quod connotat, nam concretum album primariò significat formam albedinis, secundariò verò subjectum.

Sed Contra secundò principalitèr: Si relatio, ut denominet subjectum, praesupponeret terminum solum per modum conditionis, sequetur, quod eodem modo licebit dicere: objectum etiam requiri per modum conditionis, ut potentia, verbi gratiâ, visiva dicatur videns, ita quod non eliciat novum actum, sed jam antea fuisse videntem, sed non habuisse conditionem ad denominandam eam videntem, quod est absurdum. Sed respondendo

Dices: Potest Princeps & Dominus terræ dicere subito delinquenti Titio, nisi Mævius pro te intercesserit, cras exulabis, si Mævius non intercederet, ipsum conditionatum

F. Amandi Hermann Logica.

decretum positâ conditione transiret in absolutum; ergo similiter positâ conditionatâ relatione, vel visione, si objectum poneretur & conditio, transiret etiam in absolute videntem. R. negando consequentiam, quia magna est disparitas à moralibus ad Physica, quia relatio est actuale exercitium, quo unum respicitur ab alio, quod statim ut in aliquo est; alterum necessariò respicit, sicut etiam visio, est actus, qui esse non potest, nisi potentia & objecto proposito.

Opponitur Authoritas D. Augustini lib. 5. Trinit. cap. 16. ubi dicit: *si ergo nummus potest nullâ sui mutatione toties dici relative, ut neque cum incipit dici, neque cum desinit aliquid in ejus natura vel formâ, quâ nummus est, mutationis fiat, quanto facilius &c.* Respondeo: Divinus Augustinus tantum velle, quod nummus relative dicatur, absque aliqua sui mutatione, intelligendo per mutationem propriè dictam, quâ aliquid absoluti in aliquo producit, non verò quod ibi non sit mutatio impropiè dicta, quâ mutatur aliquid per formam resultantem, quâ nunc aliquid se aliter habet, quam antea habuit, quomodocunque fiat, dummodò per eam ponatur aliud genus entis, sicut ex Augustino ipso est prædicamentum ad aliquid, quod aq; ab usâ distinguit, sicut quodecunq; aliud; quod si autem non esset aliquod distinctum, rueret denarius numerus prædicamentorum, quem tamèn ex mente Aristotelis definit: imò cap. 7. Categ. dicit expressè: *Aristotele docente cognoscimus eorum generum, quæ sunt inter se divise, nec differentias easdem posse esse, nec species, alia est enim differentia, dum queritur, quid sit, alia dum quale sit, alia dum quantum sit &c.* Et consequenter etiam ad aliud.

Instatur: Divinus Augustinus non distinguit ullo modo realitèr prædicamenta inter se; ergo licet aliqua relative dicantur, cum hoc non fiat, per aliquam mutationem, ut dicit S. Doctor, non erit verum accidens reale distinctum à subjecto, quia nihil est tale, nisi quod per veram actionem producit: probatur ant. quia Categ. 12. ait: *non esse importunum, si una res duarum Categoriarum vocabulo concludatur;* ergo. R. negando ant. ad cujus probationem dico: Sanctum Doctorem tantum velle, quod aliquando vocabula sint, quæ sunt æquivoca, ac proinde posse significare, tam benè rem unius prædicamenti, quam alterius, sicut supra dixi de figurâ & formâ, quæ & significat debitum, & ordinatè determinatum aliquem partium situm, & ipsam linearum terminationem, & secundum unam vocabuli acceptionem ad prædicamenti quantitatis, secundum aliam, ad qualitatem ab Aristotele collocatur; unde non dixit; rem duorum prædicamentorum esse eandem, sed eodem vocabulo concludi. Unde ibidem præmisit: *Quamvis ipse quoq; Aristoteles magnus ingenio (quem explicat hic) huic penè permixtioni concesserit ac dixerit, posse contingere, ut, quod qualitatis fuerit, idem referatur ad aliud, nec esse importunum addens &c.* Unde R. 2. negando ant. cujus probat. dist. non esse importunum, ut res duarum Categoriarum vocabulo concludatur essentialitèr per utrumque, nego

Hh art.

VIII.

Soluntur
authoritates
ex D. Augustino.

ant. essentialitèr per unam & denominativè per aliam, concedo ant. & nego consequentiam, nam habitus in entitate sua est substantia, secundum applicationem formatam, ad corpus est quid respectivum, & particulare constituit prædicamentum.

Urgetur. Libro 9. Trinit. cap. dicit S. Augustinus: *Pars relativè ad totum dicitur, sed pars, nec est æquivocum vocabulum, nec denominativè potest in alio prædicamento poni; ergò licet aliqua relativè dicantur, non per hoc statim nova aliqua forma realitèr distincta, resultare debet, & consequentèr, si relatio advenit sine mutatione, non erit accidens distinctum.* R. dist. ma. & explicando S. August. Pars relativè ad totum dicitur relatione secundum esse prædicamentali; nego ma. relatione secundum dici, quæ est illa, quando principalitèr significatur aliquid absolutum, secundariò verò & connotantèr aliquid respectivum, & de his quidem verum est, quòd non distinguantur, de relatione autèr prædicamentali expressè docet Sanctus Doctor, quòd sit aliquid aliud ab eo, cujus est relatio & consequentèr aliquid distinctum: nam lib. 7. Trinit. cap. 1. ubi explicans naturam Relationis, quòd sit esse ad aliud, ait: *Huc accidit, quia omnis essentia, (id est, quodlibet fundamentum, ut patet ex contextu) quæ relativè dicitur, est etiam aliquid excepto relativo.*

IX.
Solvuntur
authoritates
ex Aristotele.

Opponitur 2. *Authoritas Aristotelis 5. Phys. t. 10. & 11. ubi dicit: ad relationem non dari motum; sed nihil reale distinctum potest alicui advenire, nisi per motum ad illud; ergò cum ad relationem non datur motus, relatio non erit quid distinctum ab extremis.* Item 14. Met. cap. 3. *Ubi dicere videtur, relationem non esse Ens; ergò nec erit accidens aliquid ab extremis distinctum.* R. Ad primum locum, quòd Aristoteles ibi non neget, universalitèr dari motum ad relationem, quia expressè concedit, quòd detur motus ad ubi, quod, ubi vera est relatio, licet extrinsecus adveniens, unde si loquitur de relationibus intrinsecis advenientibus, tunc respondeo dist. ma. ad relationem non datur motus per se, & immediatè, concedo ma. per accidens & mediatè, nego ma. Per motum autèr per se intelligo eum, qui immediatè requiritur ad hoc; ut aliquid ponatur ad esse; per accidens verò, quando aliquid sequitur, quasi ad motum, vel productionis alicujus, quare distinguo etiam mi. nihil reale acquiritur, nisi per motum per se, vel per accidens; concedo mi. per se tantum, nego mi. & consequentiam, quia reverà ad relationem non datur motus, sicut datur ad frigus, vel ad calorem, & ad quameunq; formam absolutam, benè tamèn datur motus, qui in alio præsupponitur, ad quem postea relatio resultat, sicut posita actione generativà in Titio, resultat relatio Paternitatis ad Mævium. Ad secundam Authoritatem dico Aristotelem tantum velle, quòd relationes sint entia valde diminuta, aut non esse entia, sicut dixit alibi, nullum accidens esse ens, scilicet univocè ad substantiam, aut deniquè non esse sensu perceptibile.

X.
Dne rose
sunt sibi si-
miles ante
relationem
tantum fun-
damentali-
tèr.

Arguitur 1. Illud commune axioma, opponendo non sunt multiplicanda entia, sine

necessitate, sed nulla est necessitas ponendi inter duo alba aliquam relationem similitudinis; ergò frustra hoc asseritur: probatur mi. positus duobus extremis, tanquam fundamento & termino ac ratione fundandi ex solâ coexistentiâ, poterunt sibi dici similia, verbi gratiâ, duæ rose albedine affectæ, sed hæc coexistentia non est relatio intrinsecus adveniens; ergò gratis multiplicatur relatio, & maximè intrinsecus advenientes. R. concedendo ma. negando mi. cujus probationis majorem distinguo: poterunt sibi dici similia per similitudinem, quæ sequitur ad extrema, simul existentia, concedo ant. per solam coexistentiam præcisè, nego ant. Et hoc necessariò videtur dicendum, ipsam scilicet coexistentiam duorum extremorum esse distinctam à similitudine, quia coexistentia variatur cum sit quid successive, dicens ordinem ad tempus, quod est quid successive, non tamen similitudo, sicut nec albedo quæ est fundamentum ejus. R. 2. brevius distinguendo eandem majorem alii terminis, sunt sibi similia fundamentalitèr, concedo formalitèr, nego ma. nec hoc voluntariè dicitur, nam ipse Aristoteles censuit superaddendas esse relationes formales.

Instatur: *Duæ similitudines sunt sibi ipsis similes, sine nullâ aliâ additâ; ergò etiam duæ albedines erunt sibi ipsis similes, sine ullâ similitudine; ergò non solum fundamentalitèr, sed etiam formalitèr erunt sibi similes.* Probat consequentia prima, quia non est ratio, quare duæ similitudines sint sibi similes, nullâ aliâ similitudine superadditâ & non etiam duæ albedines, R. negando consequentiam, disparitas est, quia similitudines sunt ratione formales reddendi similes, ut quo & non tantum, ut quod, sicut sunt duæ albedines, unde si darentur aliæ similitudines, quibus essent similes, daretur processus in infinitum; & sic quemadmodum ad unionem non datur unio, ad actionem non datur actio, ad in hærentiam non datur in hærentia, ad dispositionem nõ datur dispositio, ad potentiam non datur potentia, sic ad similitudines duas non datur similitudo, quia sunt rationes formales, quo extrema verò non rationes formales, quibus, sed quæ fundant relationem similitudinis.

Urgetur: *Propter processum in infinitum, non admittitur alia similitudo, quæ sint sibi similes duæ similitudines, sed hic processus etiam sequitur, si admittatur, quòd duo extrema sint similia, per similitudinem superadditam; ergò similitèr non est admittenda.* Probat mi. quia illa similitudo referretur iterum ad aliam albedinem per aliam similitudinem, & altera iterum per aliam. Et sic in infinitum. R. negando mi. ad cujus probationem dico, quòd non referretur iterum per aliam similitudinem, sed statim dabitur status in eâ relatione, quæ non habebit terminum sine quo posset esse, ad quem referatur, per aliam relationem à se distinctam, verbi gratiâ, similitudo inter rosam A. & B. & similitudo inter rosam C. & D. fundant relationem duarum similitudinum, illa tamèn relatio fundata supra istas duas similitudines non est similis similitudini, quæ fundatur

datur in similitudine rosæ A. & B. per similitudinem à se distinctam, quia nequit esse relatio ista similitudinis, quin sit similitudo inter rosam A. & B. & inter rosam C. & D. Sed

Replicatur. Si non processus in infinitum, saltē in quolibet subiecto continuo possent esse infinitæ relationes, sed hoc implicare videtur inconvenientiam, ergò; probatur sequela, quia in quolibet continuo sunt infinita puncta, sed in quolibet puncto posset fundari relatio similitudinis, ad omnia alia puncta, & ad omnia puncta omnium continuorum, ergò. Probatur etiam minor, quòd videatur involvere implicantiā, quia sequeretur, quòd pereunte uno puncto, mutarentur omnia alia, tam in eo continuo, quàm in toto universo, quòd probatur, quia omnia puncta totius universi amitterent similitudinem, ad illud punctum, quòd perit, imò licet non periret, dum modo amoveretur ab aliquo loco ad alium, jam totum universum mutaretur, quia acquirerentur novæ relationes, propinquitatis & distantie omnium rerum, quas antea non habuerunt; ergò, ad cavendas huiusmodi implicantias melius dicitur, quòd omnes res sint similes sibi per solam coexistentiam. R. 1. negando ma. ad probationem dico, quòd puncta & omnes partes alicujus continui constituunt unam relationem similitudinis vel dissimilitudinis, prout fuerit ratio fundandi, non verò plures, nisi forte partiales. R. concedendo maj. quia nulla apparet implicantiā, nec timendum cum Adversariis, quòd ipsi punctant necessarium, hoc punctum opprimendum fore, non enim habent difficultatem & gravitatem in entitate, & si habet aliquam in intellectu aliquo est, quia est valde grossius, ad probationem minoris; R. distinguendo eam, mutarentur omnia alia, mutatione improprie dicta concedo, proprie dico nego. Unde nullum ex hoc inconveniens sequitur, imò maxime videtur necessarium, admittere talem mutationem, imò ipsi Adversarii inconvenientiam, si quæ est, non effugiunt: nam si relatio nihil aliud est, quàm aliqua complexa, aut duorum coexistentia, vel aliæ formalitates, tunc pariter possum dicere, ad destructionem unius extremi, tot destrui complexa, tot coexistentias, tot formalitates, quot destruantur relationes apud nos, quæ omnia etiam mutatione totius universi, fieri nequeunt, quia totum universum dicebat coexistentiam ad illud extremum, quòd destructum supponitur; ergò etiam totum universum mutatur, quare non video, an Scotistæ & Thomistæ plus universo inferant damni, in quotidiana tali relationum destructione, quàm Nominales in destructione tot complexorum & tot coexistentiarum? ita ut festucam apud nos vidisse deprehendam, & non cognovisse trahem in oculis ipsorum. Ad alterum autem, quòd videlicet etiam ad notum cujuscunq; minutissimæ rei varietur totum universum, quia in omnibus resultant relationes aliæ propinquitatis & distantie, quæ antea non fuerunt, in quo putant magis se liberos. R. 1. Æq; adversarios hoc debere admittere, nam ad motum vel positionem, & variationem cujuscunq; rei minutissimæ variantur complexa &

F. Amandi Hermann Logica.

coexistentiæ; ergò non manent liberi ab hac difficultate, probantur: ante non habebant hanc speciem & numero coexistentiam, & modo habent, ergò etiam variantur & consequenter æq; mutari debet totum universum. R. 2. Non debere videri nec dici difficile, vel inconveniens illud, quòd, vel ad minus simile, & quodammodo majus natura cavere non potuit, nam etiam ad motum digiti mei, vel muscæ, si non totum universum mutari & moveri debet, vel saltē secundum maximam partem, quòd longè superabit muscæ, aut digitum; ergò si hoc natura non potuit cavere, nec inconveniens, quòd non caveatur mutatio improprie dicta, quæ sit ad positiones, vel destructiones aliquarum relationum, cum hæc non nisi intellectu animadvertatur, motus ille autem sit etiam sensu perspicaciori perceptibilis; quòd autem ad motum digiti alicujus, vel etiam muscæ debeat, vel totum vel saltē maxima pars moveri, patet, quia si moveo digitum, vel etiam muscæ se movet, tunc necessariò aërem amovet à loco, in quo prius erat, & hic iterum alium, & ille alter iterum alium, qui in locum moti succedat, & sic consequenter, si non in infinitum, saltē per maximam & notabilissimam partem; quòd autem sic movere debeat, probatur; quia aër non se penetrat, cum alio aëre; ergò prior alium pellit, & ille alter tertium, & sic deinceps; ergò unus alterum necessariò movet, ut alterius locum occupet.

Arguitur 2. Nihil reale potest esse absq; causâ reali, sed similitudo, quæ de novo produceretur in albedine, non haberet aliquam causam realem; ergò non datur talis distincta realitèr à fundamento & termino; ma. patet, quia quidquid de novo est, ab alio est; minor probatur: quia non potest assignari, quæ nam sit illa causa? R. negando mi. cum suâ probatione, causa enim similitudinis est ipsum fundamentum proximum, à quo per resultantiam necessariò pullulat relatio, quando ponitur terminus.

XI.

Causa vel
tionis est
fundamentum.

Instatur. Omnis causa naturalis productiva alicujus effectus, necessariò producit effectum, quando passum est debite applicatum; sed album est causa naturalis, & in ordine ad producendum effectum in se ipso est debite applicatum; ergò omnem effectum, quem potest in seipso producere, producet, si miraculosè non impediatur, sed subsūmo: album potest naturalitèr existere, quin in se producat similitudinem, si terminus ejus non existeret; ergò album non est causa productiva similitudinis in seipso. R. dist. ma. quando omnes conditiones ad producendum adsunt, concedo ma. si non adsunt, nego ma. similiter distinguo mi. & consequens cum subsūpto, & nego consequentiam, nam coexistentia cum termino est conditio necessariò requisita ad hoc, ut resultet relatio.

Urgetur. Potest fieri, quòd terminus relationis albi existentis Comencii produceretur Cistercii; ergò hoc album non habet pro conditione necessariò requisita terminum: probatur consequentia; quia sicut omne agens habet determinatam spheram activitatis, ita

Hh 2

etiam

etiam necessariam, videtur, quod conditio requisita debeat habere determinatam & certam presentiam; sed nullum agens habere potest suam conditionem necessariò requisitam, in tantà distantia existentem; ergò terminus existens Comencii non potest esse conditio relationis existentis Cistercii. *R.* negando consequentiam, ad cuius probationem distinguo ma. omne agens habet determinatam spheram activitatis, quod producit formam absolutam, concedo; quod producit solum respectivam, nego ma. & distinctà similiter mi. nego consequentiam; disparitas autem est, quia quando producit effectus aliquis absolutus, requiritur ut ad sit causa Physica, per Physicum influxum illum attingens, non verò in productione relationis, quia quando ponitur terminus, tunc ipse non concurret per Physicum influxum, sed per meram conditionem, hinc non obstat, quò minus in quacumq. distantia produci possit.

XII.
Dantur denominationes extrinsecæ sine nova forma, non tamen intrinsecæ.

Arguitur 3. Multæ dantur denominationes novæ, sine formâ superadditâ fundamenti, ergò denominationes relativæ possunt etiam sic salvari, & consequenter frustra ponuntur in fundamentis, à quibus istæ denominationes proveniant. *R.* 1. distinguendo ant. multæ denominationes intrinsecæ, nego ant. extrinsecæ concedo, & similiter distinguo primum consequens, denominationes relativæ extrinsecæ transeat intrinsecæ, nego consequentiam utramq. *R.* 2. Negando ant. vel potius distinguendo, multæ dantur denominationes sine formâ extrinsecâ vel intrinsecâ, nego ant. sine formâ intrinsecâ, concedo ant. & nego utramq. consequentiam, quia esse visum, esse cognitum, licet non sint formæ intrinsecæ rebus, quas sic denominant, sunt tamen extrinsecæ, unde si non ponatur forma relativa intrinsecæ alicui extremorum, quâ denominetur, simile vel æquale non poterit assignari nova forma, à quâ proveniat denominatio illa realis nova, nec esset ratio, quare illa denominatio poneretur in hoc albo potius, quàm in altero, & contra?

Instabis. Fundamentum relationis est proximè dispositum ad recipiendam relationem, dum ponitur terminus ejusdem relationis, & tamen non erat sic ante, sed tunc non recepit aliquam novam formam, per quam disponeretur, ergò datur denominatio nova, sine omni formâ novâ. *R.* negando minorem, quia coexistentia fundamenti & termini est illa nova forma extrinsecæ, à quâ denominatur fundamentum, sic proximè dispositum, unde coexistentia etiam vocari solet fundamentaliter relatio.

Urgetur, si esset aliqua nova forma superveniens, distincta à fundamento & termino, posset Deus eam conservare, sine eo, quod esset in fundamento & termino; ergò saltè non necessariò resalteret, probatur. Quia Deus conservare quodlibet realitèr distinctum absque eo, quod unum insit in altero. *R.* negando ant. ad cuius probationem dico; illam veram esse, quando illud alterum non dicit necessariam connexionem & dependentiam, ad

prius non verò, quando dicit, ut est in proposito.

Replicatur. Rosa A verbi gratiâ, non dicit necessariam connexionem ad relationem, ut in se habeat ex eo, quia potest esse sine illâ; nec dicit Rosa B. ergò poterit saltè Deus conservare utramque rosam, absque eo, quòd dicant relationem ad se invicem, superadditam, velut accidens distinctum. *R.* dist. ant. Rosa A non dicit necessariam connexionem & sequelam ad relationem, si separatim spectetur, concedo ant. idem est de Rosâ B. Rosa A. non dicit necessariam sequelam ad relationem, si spectetur veluti coexistens Rosæ B. nego ant. unde licet Deus posset conservare quodlibet prius, sine posteriori, absolute loquendo, in quantum potest facere, verbi gratiâ, ut rosa B non coexistat, positâ tamen coexistentiâ non potest conservare sine relatione, propter necessariam sequelam, sicut etiam multa alia conservari nequit, quæ necessariam dicunt sequelam, per emanationem, ut sicut tenetur committere, subsistentia est posterior naturâ substantiali, & tamen Deus naturam substantialem conservare nequit sine subsistentiâ.

QUÆSTIO III.

An relatio terminetur ad absolutum, vel potius ad aliquid respectivum?

Sensus quæstionis est, an quando aliqua relatio refertur ad aliud, in quo dixi consistere ejus essentiam, an illud aliud, quod relatio respicit, veluti suum terminum, debeat esse aliqua entitas absoluta, an verò debeat esse aliqua entitas respectiva? verbi gratiâ, an quando Titius ut Pater refertur ad Mariam ut Filium, an Paternitas Titii refertur ad substantiam Marii? an verò, an illam relationem, quam Marius dicit, pro formali in quantum est Filius; item quando Ratio A refertur ad rosam B. relatione similitudinis, propter albedinem in utraq. subiectatam, an rosa A refertur ad albedinem rosæ B. an verò ad illam correlationem, quâ rosa B iterum refertur ad rosam A? & quæstio moveri potest tam de relationibus mutuis, quàm de relationibus non mutuis, quales sunt, quæ dantur inter scibile & scientiam, &c. Circa quam Materiam Authores passim ternas enumerant solemniores sententias: prima dicit, quòd relationes prædicamentales, tam mutuas, quàm non mutuas, terminentur ad aliquid relativum, seu quòd terminus non sit illa entitas, in quâ fundatur ratio referendi, sed quòd sit illa correlatio, quâ terminus iterum fundamentum respicit, seu illa correlatio sit quid reale, seu quid rationis. Ita D. Thomas 1. p. q. 13. art. 7. quem sequuntur Cajetanus, Complutenses, Flandria, Sanchez, Nazarius &c. quam etiam dicunt esse geminam Aristotelis mentem, & ut Pontius refert Christianæ Philosophiæ ac Theologiæ congruentiores, invitantes, inquit Pontius, hoc specioso encomio ad eam amplectendam, quos adducere nequeunt rationibus. Secunda sententia est Scoti 1. d. 16. q. 1. & d. 30. q. 1. cum omnibus suis, quæ docet omnem relationem prædicamentalem, tam mutuatam, quàm non mutuatam terminari ad aliquid absolutum, & nullam

nullam ad respectivum; Scotum & suos sequuntur, tunc celebriores aliqui Thomistae, ut Capreolus, Soto, Soncinas &c. tunc plures Neutristae, ut Suarez, Vasquez, Hurtadus, Onna, Murcia, Blancus & Comptonius, qui dum Scotum pro ea citant, declarans, quâ mente de doctrinâ Scoti sentiat, inquit: ita nosse Scotum, quod & alibi frequenter facit. Tertia sententia est media, estq; aliquorum Thomistarum, qui nolente omnino à D. Thoma recedere ne congerentur cum Scoto, & veritate sentire, mediâ incedunt viâ, unde dicunt: quod omnes relationes mutuae terminentur ad aliquod respectivum, non mutuae vero, utpote in quibus nulla est correlatio, terminari semper ad absolutum. Ita Ferrarientis, Rubius, Masius, Fonseca, Vallius, & multi alii. Et quamvis à Scoti sententiâ recedere non intendam, tamèn

II. **DICO I.** Non omnes relationes, sive mutuae, sive non, terminantur ad aliquod absolutum. Hanc quidem sic proposuimus, nullibi vidi, de eius veritate tamen dubitari non potest, nam colligitur ex Doctore 1. d. 28. q. 2. n. q. 3. ubi sic ait: *Univerſaliter loquendo non oportet concedere, terminum relationis esse oppositum, id est esse absolutum, quod relativè opponitur suo fundamento.*

Probatur Conclusio, quoad relationes non mutuas: Dantur multae relationes non mutuae, quae nullum habent terminum absolutum; ergo non omnes relationes terminantur ad absolutum: probatur ant. dantur relationes, quae terminantur ad negativam & privativam, imò etiam ad entiam rationis; sed in istis non est aliquid absolutum pro termino; ergo dantur multae relationes non mutuae, quae non habent aliquem terminum absolutum; probatur ma. Est vera relatio, non mutua, quâ scientia refertur ad suum scibile, sed scientia etiam refertur ad negationes & privationes, veluti ad aliquod scibile: ergo erunt veræ relationes, non mutuae, quia sic scientiæ ut sic competit, quod refertur ad scibile, competit etiam cuiuscunq; inferiori contento sub scientiâ, nec valet dicere, quod de negationibus & privationibus non detur scientia propriè dicta, quia licet id verum esset, tamèn in ratione relationis, tamèn bene scientia impropriè dicta, quam propriè dicta, respicit suum scibile, licet ex alio capite inter se differant; non differunt tamèn in ratione referendi, quia per hoc, quod album ut quatuor, sic magis simile albo, ut sex, quam album, ut duo, variatur ratio relationis similitudinis generica, ergo ex eo, quod unum dicatur magis propriè scientia, quam alterum, non variatur tamen per hoc, quod non aeq; refertur, unum atq; alterum, ad suum scibile. Probatur etiam minor, in argumento principalis antecedentis, scilicet, quod ibi non sit aliquid absolutum. Quia quodcumq; excluditur à toto genere, non potest contineri sub aliquâ determinatâ specie, sed negationes & privationes excluduntur à toto genere entis positivi & realis; ergo excluduntur etiam à quâcumq; determinatâ specie & consequenter relatio, quae terminabitur ad illas, non terminabitur ad aliquod absolutum. Sed pro aliquo.

III. **Dices:** Licet illae relationes non habeant pro termino aliquod absolutum, non habent

tamèn etiam aliquod respectivum; ergo sufficit ut dicantur terminari absolute ad aliquod absolutum. R. 1. negando consequentiam, quia dici non potest, quod terminentur ad aliquod absolutum, si nullum adest absolutum; deinde licet fortè dici possit, quod non terminentur ad aliquod respectivum, hoc non obstat conclusioni, quae simpliciter tantum asserit, quod multae dentur relationes non mutuae, quae pro termino nihil absolutum habent, ut probatum est. Deniq; R. 2. etiam sustinendo probabilitè, quod scientia de privationibus & negationibus terminetur ad aliquod respectivum, quia negationes & privationes sunt respectivae in se; ergo scientia ad eas terminata terminatur ad aliquod respectivum. Probatur autem ex definitione earundem, quia definiuntur per ordinem, aliud, privatio quidem, quod sit carentia formae in subiecto nato atq; ad habendam eam; negatio verò, quod sit carentia formae in subiecto inepto, habere eam quae in se respectum & ordinem involunt ad aliud; tunc, si non involverent aliquod respectivum, non esset ratio, cur negatio hæc non lapis potius exciperet lapidem, quam hominem? Item privatio visionis, cur potius tolleretur actum videndi, quam audiendi? ergo dicunt aliquod respectivum consequenter, si scientia terminatur ad eas, terminabitur ad aliquod respectivum, & non ad absolutum; ergo in hac acceptione citra mentem & præiudicium Doctrinæ Scoticæ sustineri possit, quod relationes omnes non mutuae non terminentur ad absolutum. Sed

Probatur secunda pars conclusionis: Quia secundum probabilem & usitatam, in Scholâ Scoti sententiam, una relatio fundare potest aliam, sed in illo casu, de quo, quaestione sequenti, non datur aliquid absolutum, pro termino relationis mutuae; ergo univèrsaliter loquendo, non omnes relationes mutuae referuntur ad aliquod absolutum. Probatur mi. quia inter paternitatem Titii ad Mœvium, & Caji ad Vitellium resurgit relatio similitudinis, sed terminus hujus relationis similitudinarie non est aliquid absolutum; ergo, &c. Probatur mi. quia terminus hujus relationis est Paternitas Caji ad Vitellium, sed Paternitas est quid respectivum; ergo illa relatio mutua terminabitur ad aliquod respectivum, & non ad aliquid absolutum, & consequenter dicendum non est: omnem relationem mutua terminari ad absolutum; & si sic intelligatur Conclusio, non puto, quod habeat positivè multos inimicos, licet etiam non habeat positivè aliquos amicos. Et hinc est, ut ponam pro mente Scoti conclusionem, &

DICO 2. Relationes non mutuae exceptis casibus, & intelligentia prioris conclusionis non terminantur ad aliquod respectivum, sed simpliciter ad aliquod absolutum. Hæc est non modo ad mentem Scoti, sed & Scotistarum conformis. Et Probatur: Quia in his & similibus nulla datur correlatio in termino; ergo relationes non mutuae non terminantur ad aliquod respectivum. Probatur ant. quia in nullo aliquo positivo reali objecto cuiuscunq; scientiæ, datur correlatio ad scientiam; ergo quando scientia refertur ad

IV.

V.

Relationes non mutuae non terminantur ad respectivum.

scibile, præter casus specificatos, non datur & terminatur relatio ad aliquod respectivum. Nec valet dicere, scibile referri ad scientiam relatione rationis, quia ante omnem operationem potentia cuiuscunque potentis fingere, vel comparare scientia refertur ad scibile, sicut visio ad objectum visum; sed quando visio refertur ad rosam, verbi gratia, non refertur ad aliquod respectivum; ergo etiam quando scientia refertur ad rosam cognitam, non refertur ad aliquod respectivum; Et si quis fictioni deditus aliquam relationem rationis fingeret, præterquam quod illius nulla sit necessitas & utilitas, non terminaretur adhuc relatio ad eam, quæ hæc supponitur esse vera & realis, & non fictitia, & consequenter supponit etiam terminum realem, & non fictitium, cum tam bene esse, ad quam esse *in* de essentia eius.

Dices: Scibile denominari sufficienter relativum, per relationem scientia, quam terminat. Sed Contra: quia prius terminat scibile scientiam, antequam denominetur relativum; ergo pro illo instanti relatio habet sufficientem terminum, sed tunc terminus non est quid relativum, ergo.

VI.
*Relationes
mutue ter-
minantur ad
aliquid ab-
solutum.*

Dico 3. *Relationes mutue etiam non terminantur ad aliquid respectivum, sed ad absolutum illud, quod pro termino respiciunt.* Ita Scotus supra & probatur suis quasi verbis: Relativa sunt simul natura; ergo non potest una relatio terminari ad aliam, ant. etiam ipsi Adversarii concedunt. Probatur ergo consequentia: Si relatio aliqua non terminaretur ad absolutum, sed ad correlationem, relativa non essent simul natura, sed sunt ex mente etiam contrariae sententia; ergo non terminatur ad respectivum. Probatur sequela ma. Relatio quæcunque est illa, dependet à suo termino essentialiter, sed si terminus relationis esset correlatio, hæc est prior; ergo relativa illa non essent simul natura, quia relatio illa jam præsupponitur antecedenter, ad quam terminatur relatio, in fundamento existens: probatur mi. prioritas naturæ consistit in dependentia unius ab alio; ergo, si una relatio dependet ab alia, tanquam à termino, erit posterior natura illa, tanquam termino; ergo relatio non terminabitur ad correlationem, sed est fundamentum illius correlationis, quod est quid absolutum. Confirmatur 1. Omnis relatio præsupponit terminum formalem, quem respicit; ergo, si paternitas, verbi gratia, respicit terminum formalem filiationem, paternitas supponit filiationem, estque illa posterior & filiatio prior. Confirmatur secundò: Illud est terminus relationis, quod ponitur in eius definitione, & à quo specificatur, & per quem explicatur, sed hoc non est correlatio, alioquin non possent specificari per eam, quia essent omnes eiusdem speciei, quia omnes terminarentur ad correlationem; ergo ille terminus erit fundamentum illius correlationis & consequenter aliquid absolutum.

VII. **Dices:** Illud absolutum esse quidem terminum, sed non formalem, bene tamen materialem, & consequenter, licet per illud explicetur relatio, non fit veluti per terminum formalem, sed materialem. Verumtamen Co-

tra: Ille est terminus formalis relationis, qui sufficientissime terminat relationem circumscripto omni alio, sed persona filii postea generatione activa, veluti conditione fundata supra potentiam generativam, quæ est ratio fundandi, seclusa per impossibile filiatione, sufficientissime etiam actu terminat relationem patemitatis, ergo.

Probatur Conclusio secundò.

Id quod in uno principio est ratio fundandi unam relationem est ratio, eandem in altero terminandi, sed principium propriae relationis eam fundat, secundum esse absolutum; ergo etiam eandem terminat secundum absolutum: probatur ma. Ratio fundandi est illa per quam redditur ratio, cur terminus terminet hanc relationem, respectu illius termini? sed eadem ratio redditur, propter quam unum extremum referatur ad alterum, & hoc ad ipsum, ergo. Probatur mi. nam quærenti, cur hæc rosa referatur ad illam, relatione similitudinis? quia est, respondetur, alba, vel rubra, & inquirenti iterum, cur rosa illa terminet hanc relationem? dicitur ideò fieri hoc, quia est alba, vel rubra; sicut prior, & non quia in se habet relationem; ergo relatio non terminatur ad correlationem, sed ad absolutum, quod est fundamentum correlationis. Confirmatur Conclusio: Quod relatio debeat referri ad suam correlationem, non provenit, nec ex natura relationis ut sic, nec ex ratione huius relationis, quia videlicet mutua est, ergo ex nullo capite id asseri debet. Probatur ant. quoad primam partem, quia si hoc haberet ex natura relationis ut sic, ut patet, quia aliàs deberet etiam competere non mutuis, quod tamen falsum esse constat, quia in illis nulla datur correlatio, & fingere cum Cajetano, quasi eadem relatio, quæ est in fundamento, terminet etiam relationem, est inconvenientissimum, quia sic eadem res ad se ipsam referretur, ergo: nec etiam ex natura huius relationis, quia si per impossibile non haberet ibi correlationem, adhuc terminaret illud absolutum, ergo.

Opponitur. *Authoritas Aristotelis cap. 7. de Relatione, ubi asserit: quod, si à servo auferantur omnia alia relicto quod servus fit, ad illum esse terminandam relationem Domini, & hanc relationem non posse subsistere, etsi reliqua omnia maneant, si à servo auferatur hoc, quod est esse servum, verba ejus sunt: circumscriptis enim omnibus, quæ accidentia sunt Domino, relicto verò solo, quod Dominus est, semper servus ad ipsum dicitur; ergo ex mente Aristotelis relatio terminatur ad respectivum & non ad absolutum.* R. negando consequentiam: nam ex Aristotele nunquam hoc inferri potest, quia cum notanter dixerit: relicto in servo hoc, quod est esse servum, reliquis omnibus circumscriptis, ad illum esse relationem terminandam, non dixit, relinquendam esse solam servitutum, sed servum in concreto, quod dicit servitutum & subjectum absolutum talis servitutis, quod sufficiens est ad relationem terminandam.

Instatur. Si relatio Domini terminetur ad absolutum, & substratum servi, non ad ipsam

ipsam servitutem, sequeretur, quod illa relatio non magis terminaretur ad filium (suppono servum esse filium non Domini sed Caji) quam ad servum; ergo non potest relatio terminari ad servum pro absoluto, sed pro respectivo. Probatur sequela, quia illud absolutum servi est æq; filius, sicut est servus; ergo non magis terminaretur ad filium, quam servum, sed ad filium terminari non potest, quia non præsupponitur actio generativa, terminata ad ipsum; ergo debet relatio Domini terminari ad servum sub ratione servitutis, & non sub ratione specificativâ illius concreti: R. negando sequelam, ad cuius probationem dico: quod licet illud substratum servi sit etiam substratum filii, respectu Caji, quando tamen refertur Dominus ad illud, determinatur per rationem fundandi aliam, à ratione fundandi filiationem, adeoq; est ratio, quare potius referatur ad eum, veluti ad servum, & non ad filium; Ratio autem fundandi relationem servitutis est, quod cum emerit, conduxerit, aut hereditate possideat; e contra verò ratio fundandi filiationem est, quod ab alio genitus sit, & quia Dominus ut Dominus non habet potentiam activam pro ratione fundandi, & actionem generativam pro conditione respectivè ad servum, non terminabitur ad illum non ut ad filium, sed ut ad servum.

Urgetur. Si Dominus terminaretur ad servum, ut absolutum, posset intelligi relatio Domini sine relatione servitutis, sed hoc fieri nequit; ergo non terminabitur ad absolutum specificativè, sed ad servum reduplicativè. Probatur minor: quia ut dicit Aristoteles: correlativa sunt simul naturâ & cognitione; ergo fieri nequit, ut cognoscatur Dominus terminari ad absolutum servi, absq; eo, quod terminetur ad servitutem, pro formali & reduplicativè, alioquin non esset simul cognitio R. concessâ ma. negando mi. quia non video aliquam implicantiâ, quare Paternitas non possit intelligi referri ad filium, priusquam filius intelligatur, iterum referri ad Patrem per correlationem, cum videamus, quod in relationibus non mutuis cognoscatur aliquid referri, absq; eo, quod ibi fiat correlatio, cum nulla sit; Ad probationem ex Aristotele dico: quod ex eo non sequatur, ut una terminetur ad suam correlationem, sed tantum, quod propter necessariam concomitantiam simul resultent in eodem instanti reali & ita quod simul possint cognosci, cognitio fundamenti & termino, unde explicari potest sic dictum Aristotelis: quod relatio sine simul cognitione, id est aptitudinalitèr concedendo, actualitèr negando. Sed

Arguitur. A paritate relationum divinarum: Paternitas in divinis habet pro termino filiationem; ergo etiam in creatis, probatur consequentia: quia, si ex relationibus divinis probari possunt, dari relationes; ergo etiam admitti debet, si in divinis terminentur ad correlationem, quod etiam sic in creatis contingat. Sed R. negando consequentiam, disparitas est, quod filio in divinis sit constitutiva filii inesse personæ distinctæ realitèr à Patre, cum terminus debeat esse distinctus rea-

litér à re relatâ, in creatis verò non est quæ constituit rem distinctam realitèr inesse personæ, sed præsupponit eam rem constitutam; quod autem hæc sit disparitatis ratio, inde patet, quia aliæ relationes quæ in divinis, præter illas, originis dantur, in probabilissimâ sententiâ, verbi gratiâ, similitudinis, æqualitatis & identitatis, non terminantur ad suas correlationes, quia præsupponunt jam terminum suum reverâ constitutum; quod autem tales relationes dentur in divinis, pro nunc suppono, in Theologiâ id ex professo probaturus & defensus, quare licet, ex relationibus divinis, probatur etiam, quod dentur in creatis, per hoc statim non sequitur, quod divinæ in terminibus eodem modo se habere debeant sicut creatæ. Deinde, si negaretur absolutè major, quid quæso adversarii inciperent? quod tamen negare quis potest, maximè cum non sit de fide determinatum, an relationes constituantur per solam relationem, an verò etiam per aliquid absolutum? de quo etiam in Theologiâ

Instatur: Relationes divinæ distinguuntur à creatis per esse, *in*, non verò per esse, *ad*, ex eo scilicet, quod creatæ sint in subjecto, non divinæ, creatæ accidentia, non sic divinæ, sed omnes relationes constituuntur per esse *ad*, non autem per esse *in*, ergo si divinæ terminantur ad correlativum; ergo terminabuntur creatæ, & consequenter ex terminatione nullâ oritur disparitas. R. dist. ma. tantum nego, etiam concedo & nego mi. scilicet quod relationes tantum constituantur per esse *in*, quia æq; primò constituuntur per esse *in*, quam per esse *ad*, & quamvis hoc non esset, perfilteret tamen disparitas, quia relationes divinæ sunt personarum constitutivæ, non verò creatæ.

QUÆSTIO IV.

An una relatio possit fundare aliam?

De hac quæstione potissimum

inter se concertant Angelicus & subtilis Doctor, quos in propria opinione quemque sequuntur sequaces eorum, D. Thomas itaq; Cajet. Ferrariensis, Soncinas, negant quod una relatio fundare possit aliam; verum tamen factis inconsequentèr, ut notavit Averla, quia si semel conceduntur relationes à fundamentis distinctæ, non videtur, ratio negandi, quare non possint etiam fundari relationem novam, cum omnia habeant requisita, sicut ipsa absoluta. Scotus e contra cum suis quos ex extraneis Durandus, Gabriel, Suarez sequuntur: affirmant quod una relatio possit fundari super aliam. Pro sententiâ intelligendâ notandum est, quod relatio dupliciter considerari possit: primo modo materialitèr, alio modo formalitèr, seu essentialitèr; quando accipitur posteriori modo, tunc est ipsa ratio referendi unum ad aliud, verbi gratiâ, paternitas est ratio, quare Titius referatur ad Mcvium; materialitèr verò tunc accipitur, quando considerantur ipsæ entitates relationum in se, non sub istâ præcisâ ratione, quâ unum referatur ad aliud, unde si in priori acceptione negarent D. Thomas & Thomistæ nollem cum ipsis excitare jurgium, sed quia ut

I.
D. Thomas negat unam relationem possi fundare aliam.

Dupliciter potest considerari relatio.

commu-

communiter exponitur, negat etiam in secunda acceptione; ideo pro sententia Scoti & Scottistarum ad questionem contra D. Thomam

II.
Una potest
fundare
aliam.

DICO: Una Relatio potest fundare aliam.

Ita Doctor 2. d. 1. q. 5. H. & §. ad quæst. & in q. d. 6. q. 10. Hanc puto esse conformem menti Sancti Augustini, qui cap. 11. Categ. dicit: In omnes Categorias relatio videtur incurere; ergo etiam in Categoria ad aliquid; sed aliter in eam incurere non potest, nisi una fundet aliam, eamque terminet altera, ergo. Probatum primò Authoritate & ratione Scoti 4. d. 6. q. 10. n. 5. ubi sic inquit. Quia secundum Ecclesiam 5. Geom. 2. in principio proportionalitas est similitudo duarum proportionum; ergo super proportionem fundatur similitudo; subsumo; sed proportio est relatio; ergo super relationem unam fundatur alia, probatur subsumptum; quia si dicam, sicut se habent sex ad duodecim, ita se habent duodecim ad viginti quatuor; sed tam sex ad duodecim, quam duodecim ad viginti quatuor relative dicuntur; ergo est relatio, & inter utramque proportionem est similitudo, quia utraque se habet ut dupla, ergo. Probatum secundò: Quia quicquid ad veram relationem requiritur, ut possit in aliquo resultare, reperitur in ipsa relatione; ergo una relatio potest fundare aliam. Probatum, quia ad relationem realem requiruntur extrema realia inter se distincta, tanquam fundamenta remota, & ratio fundandi, tanquam fundamentum proximum, & quòd illa sit accidens ab extremis distinctum, sed hæc omnia competunt relationibus; ergo habent omnia necessaria ad fundandam aliam relationem. Probatum mi. & accipitur Paternitas Titii ad Marium, & paternitas Caji ad Sortem; Ista duæ paternitates sunt verè entia realia inter se distincta, habent etiam rationem fundandi relationem, quæ sit accidens ab utraque distinctum, sed paternitas Titii ad Marium, sicut paternitas Caji ad Sortem, sunt relationes; ergo super unam relationem potest fundare aliam: minor patet, consequentia est optima; sola ergo restat major explicanda, & in primis quòd sint entia vera & realia ac distincta, dubium esse non potest, quia possunt sine se invicem existere; quòd etiam habeant rationem fundandi: quia duæ albedines ideo possunt fundare relationem similitudinis, tanquam ratio fundandi, quia habent unitatem specificam; sed duæ paternitates habent etiam unitatem specificam; ergo etiam habent rationem fundandi relationem, quia non videtur, quare duæ albedines dici possint sibi similes similitudine superaddita, & non etiam duæ paternitates; Quòd denique etiam ista similitudo sit accidens superadditum distinctum, hinc liquet: quia præsupposita unâ paternitate, si altera advenit, resultat relatio similitudinis, si iterum desinat, destruitur non factus, ac quando ad positionem rosæ albæ B. resultat relatio similitudinis, distincta ad rosam albam A, & priori destructa iterum definit, ergo una Relatio fundare potest aliam.

III.

DICES: Duas Paternitates esse quidem ad se invicem similes, sed non per aliquam similitudinem superadditam, bene tamen sibi-

ipsis. Sed Contra 1. Nimis inconsequentè loquuntur Adversarii, si enim duæ albedines non sunt sibi ipsis similes, sed per similitudinem superadditam, quare etiam non sic sunt duæ paternitates; aut si duæ paternitates sunt sibi ipsis similes, cur non etiam duæ albedines? Contra 2. Ideò colligitur, quòd duæ albedines sint sibi similes similitudine superaddita, ab eis realiter distincta, quia albedo potest esse sine denominatione similitudinis, sed etiam paternitas potest esse sine denominatione similis ad aliam paternitatem; ergo est eadem ratio, de similitudine duarum albedinum, ac de similitudine duarum paternitatum.

Instabis. Disparitatem esse, quia duæ albedines non sunt modi alborum, sed vera accidentia absoluta, non sic duæ paternitates, & sic super albedines fundari potest relatio similitudinis distincta, non verò super relationes, quia ad modum non datur modus, ut patet de unione, actione, &c. Sed R. negando, quòd non æq; possit fundari relatio super paternitates, sicut super albedines, ad rationem probatione allatam. R. distinguendo vulgatum illud dictum, ad modum non datur modus, in eodem genere concedo, in diverso genere nego; unde ad unionem non datur alia unio, bene tamen datur actio unitiva, ad ubi non datur aliud ubi, bene tamen actio productiva illius ubi, & sic de cæteris. Ratio est: quod in uno genere & ratio, quo in alio genere potest esse ratio, Quod, ut patet de quolibet intellectu, quæ est ratio, quo representatur objectum cognitum & intellectum, quæ intellectio potest habere rationem, quod, dum iterum per aliam cognitionem representatur; sic quoque paternitas est ratio quo. Titius denominatur Pater & refertur ad filium, nec in hoc genere alius requiritur modus superadditus, si tamen consideretur paternitas in ordine ad aliam paternitatem, vel in ordine ad nigredinem vel albedinem, potest se & habere ut Quod, quia respectu alterius paternitatis fundat relationem similitudinis, respectu albedinis vel nigredinis relationem diversitatis. Sed Contra Conclusionem

Opponitur principaliter autoritas Aristotelis 5. Met. ubi dicit: similitudinem esse unitatem in qualitate, ita quòd illa dicantur sibi similes, quorum qualitas est una, & sic etiam dicit ibidem, quòd æqualia sunt illa, quorum quantitas est una, & eadem sunt, quorum substantia est una, quæ sunt tria genera relativorum principaliora, sed relatio nec est quantitas, nec substantia, nec qualitas; ergo super eam nulla fundari potest relatio. R. cum Doctore, concedendo ma. dist. mi. non est quantitas substantia & qualitas in entitate sua transeat mi. in modo essendi & prædicandi generico & specifico ac in quali, nego mi. & consequentiam. Unde Scotus dicit: si qualitas in rigore accipitur, quòd relatio quidem non sit qualitas; si verò accipitur in laxiori acceptione in quantum, quid & quale in omnigenere reperiri potest, tunc relatio virtualiter quid & quale appellari possunt, sicq; in omnigenere reperiri possunt, & in hoc modo duæ relationes eiusdem speciei dici possunt similes, secundum unitatem unius relationis.

Instatur:

Instatur: Si unitas generica & specifica sufficiunt ad fundandam relationem, sequetur, quod in omnibus praedicamentis darentur relationes, sed hoc est inconueniens, ergo. Probatur ma. quia in omnibus praedicamentis datur unitas generica & specifica, ergo. Probatur etiam minor, quia sic non essent relationes praedicamentales, sed transcendentales, quia per omnia genera vagarentur. R. maiorem esse veram, & de mente Sancti Augustini, qui clare in categoriâ ad aliquid relationem per omnia praedicamenta vagari demonstrat, ut patet ex dictis supra, & negando mi. cum sua probatione, quia relationes transcendentales non dicantur ideo praecise tales, quia per omnia vel per plura praedicamenta vagantur, sed etiam, quia sunt suis fundamentis identificatae, hinc licet aliqua per plura praedicamenta vagarentur, si tamen adhuc essent realiter distinctae, adhuc dicendae sunt relationes praedicamentales. Sed ut proponam Achillem contrariae opinionis, ideo proba.

Arguitur Ex ratione: Si una relatio posset fundari super aliam, daretur processus in infinitum in relationibus realibus, sed hic ubique est vitandus, ergo. Probatur sequela ma. Quia paternitas secundum nostram sententiam fundat relationem similitudinis ad aliam paternitatem, & haec e contra fundabit iterum aliam & ista etiam & sic in infinitum. R. negando ma. ad cuius probationem dico, quod paternitas erit quidem similis alteri paternitati, sed similitudo ista non erit iterum similis per aliam similitudinem, sed se ipsa, unde dabitur status in secunda relatione, quia istae statim seipsis referentur & ratio est, quia una non potest sine altera conservari: quia quando fundamentum nequit esse sine termino ad quem refertur, relatio qua refertur, non est ab ipso realiter distincta.

Instatur: Licet similitudo unius paternitatis Titii ad paternitatem Caji non possit esse sine paternitate Caji, & paternitas Caji sine paternitate Titii, tamen potest esse similitudo istarum duarum paternitatum sine paternitate Socratis & Platonis, sed ad paternitatem Socratis potest fundare iterum aliam similitudinem, ergo responsio nulla. R. negando consequentiam, licet enim ibi esset adhuc similitudo, ex hoc tamen non sequitur, responsonem esse nullam, minus quod argumentum stare de processu in infinitum, quia ibi dabitur status, cum qua ceterae, quae conciperentur conuenire in ratione fundandi & referendi, verbi gratia, duae paternitates fundant relationem similitudinis inter se, si haec similitudo conferatur cum altera quae reperitur, in alias duas paternitates, ut est casus in argumento positus, seipsa dicitur similis illi, & non alia superaddita, quia si ulterius pergatur, semper inuenies eandem rationem fundandi & referendi.

QUAESTIO V.

An multiplicatis terminis multiplicentur etiam relationes?

Non controvertitur hic de pluribus terminis specie distinctis, quia sic certum *F. Amandi Hermann Logica.*

videtur, quod quotiescunq; multiplicentur taliter termini, multiplicentur etiam relationes; nam in eodem homine est alia relatio similitudinis, alia filiationis, alia aequalitatis, ex eo, quia in ipso reperiuntur diversi termini & diverse rationes fundandi & referendi eum ad aliud; unde potissima lis est de terminis eiusdem speciei, qui solo numero inter se distinguuntur, verbi gratia, utrum paternitas eadem Titii sit, qua refertur ad Cajum, Sortem, Mavium & plures alios & alios Filios? an verò sint plures paternitates? Circa quam materiam duplex est sententia extrema: Prima est, Thomistarum post D. Thomam 3. p. q. 35. art. 5. quodl. 1. art. 2. & quodl. 9. art. 4. Cajetani, Soncinas, Ruvii, Javelli, Sanchez, & olim iam fuerat Henrici, qui omnes affirmant unam eandemq; relationem numero esse qua refertur, verbi gratia, paternitas Titii ad Sortem, Cajum, Mavium &c. eandem relationem esse similitudinis, qua rosa A refertur ad b. c. d. e. f. &c. Altera sententia est subretilis 3. d. 8. q. un. & suorum quem praeter suos sequuntur Fonseca, Suarez, Blancus, Amicus, Hurtadus, Aversa, & plures Recentiores, qui omnes uno ore clamant, esse aliam & aliam relationem paternitatis, qua Titius refertur ad Mavium ab ea qua refertur ad Sortem & Cajum &c. nec ullo modo talem relationum multiplicationem superfluere. Cum qua sententia etiam tenendo in rei veritate nunc

Dico I. Quando relatio aliqua ex specificâ sua ratione petit referre suum fundamentum ad plures numero terminos, non debet ea multiplicari, sed sufficit una. Hec licet non sic proponatur a Scottis, non videtur tamen in re ab eis, doctrinâq; Scoti dissentire.

II. aliquando non multiplicatur.

Quare probatur Conclusio: Genus essentialiter refertur ad plures species, & species ad plura individua, sed nec genus, nec species referuntur ad sua inferiora pluribus relationibus; ergo quando relatio aliqua ex particulari ratione petit plures essentialiter terminos, sufficit una relatio: patet ma. ex supradictis, ubi asserui, nec genus Metaphysicum, nec Logicum, sicut nec speciem posse salvari sine pluribus inferioribus actû, vel potentia existentibus. Probatur mi. Quia si genus ad inferiora sua referatur pluribus relationibus, destruitur ipsa ratio generis, ergo probatur, quia si ibi plures essent relationes, quamlibet respiceret sub particulari specie; Sed sic quamlibet respiciendo non saluaretur ratio generis, ergo: probatur mi. quia ratio generis est, ut plures respiciat species, ita quod in una salvari non possit, ergo destrueretur ratio generis, quae essentialiter petit plures terminos non solum numero, sed etiam specie distinctos. Similiter discurre de specie. Ex hinc confirmatur Conclusio. Totum dicit relationem dependentem ad partes, sed in toto sunt plures termini; ergo si particularis ratio obstat ad multiplicationem terminorum, non necessario multiplicari debent relationes. Probatur mi. quia totum non modò unam, sed omnes respicit partes, sed quaelibet pars habet rationem termini, ergo sunt ibi plures partes & consequenter, si particularis aliqua ratio adsit ad multiplicationem terminorum, non necessario multiplicari debent

I i debent

debent relationes. Et hæc conclusio sic probata, & intellecta, credo quod non possit habere magnas difficultates, inò nec quod contradicat sententiæ Scoticæ, ad quam modo conformitèr

III.
Alia multiplicatio terminis solum numero distinctis, multiplicatur relationes.

Dico 2. Multiplicatio alioquin terminis, etiam solum numero distinctis, multiplicatur relationes. Hæc est non modò Scoti supra, sed & Scotistarum ac Recentiorum sæ communiter ut supra. Et Probatur primò autoritate & ratione Scoti 3. d. 8. q. 1. n. 8. Sicut paternitas fundatur super genuisse (intellige veluti conditione, quia propriè fundatur super potentiam generativam) ita hæc paternitas super hoc genuisse, & hæc filiationis super hoc genitum, fuisse, Ubi Scotus clarè insinuat, quod multiplicatà actione & potentia generativà actuali multiplicetur etiam relatio; ergò multiplicatis numero terminis, multiplicantur etiam relationes. Probatur secundò ratione etiam ex Scoto desumptà: Et pono casum, quod Titius habeat plures filios, ad quos dicatur pater, nempe Mævium, Cajum, Sortem, &c. Quando Titius generavit primum filium Mævium, in illo resultavit relatio paternitatis simpliciter loquendo, quæ dicitur Pater Mævii, & manet in illo per annum, antequàm generetur secundus filius Cajus, & tamen non denominavit ipsum patrem Caji; ergò illa paternitas simpliciter fuit ante paternitatem secundam, & consequenter erit in eo alia & alia paternitas, quia non est major ratio, quare ad generationem Mævii resultet paternitas, & non etiam resultet paternitas ad generationem Caji. Probatur consequentia illa, quod videlicet in eo sit alia & alia paternitas, si non esset alia & alia paternitas in Titio, dum genuit Cajum ab eà quæ genuit Mævium, sequitur quod defuncto Mævio destrueretur tota paternitas ad Cajum, sed hoc est inconveniens, ergò. Probatur sequela, secundum Adversarios est unica relatio paternitatis ad Mævium, Cajum & Sortem, sed mortuo Mævio, destruitur tota relatio ad Mævium, ergò destruitur etiam ad Cajum & Sortem; aut si non destruitur, tunc eadem relatio manet & non manet, non manebit, quia ad Mævium est destructa, manebit, quia adhuc refertur ad Cajum & ad Sortem, quæ omnia quod sint inconvenientia, quis non videt?

IV.

Dices: Non destrui aliquam paternitatem in Titio, quando moritur Mævius, sed tantum desinit denominatio extrinseca ad Mævium, non verò ipsa paternitas in se mutatur. Sed Contra Correlativa sunt simul naturà, sed eorum, quæ sunt simul naturà, quando ponitur unum, ponitur & alterum, & quando destruitur unum, destruitur & alterum; ergò sicut generato Mævio resultavit relatio filiationis ad patrem & paternitatis ad filium, ita etiam mortuo Mævio destruitur, & consequenter, ista paternitas verè in se desinit & non tantum per denominationem.

Instabis: Relationem in seipsa non destrui, sed tantum desinere secundum aliquam extensionem, quia sicut ad positionem plurium filiorum non resultavit nova relatio, sed prior fuit tantum extensa, ita etiam ad definitionem Mævii non desinit, sed desinit esse ita extensa,

Sed Contra, illa extensio, vel est aliquid reale de novo adveniens subjecto, vel tantum rationis; non rationis, quia nullo intellectu cogitante, vel aliqua potentia considerante Titius de novo fit Pater Mævii; si reale nihil impedit, quò minus sit relatio nova cum illo posito, Pater ad illum referatur, & illo non posito, non referatur;

Respond. Esse quidem novam relationem, sed integrari cum priori, & sic esse unam adæquatam; Contra: vel intelligitur illa nova relatio ita integrari cum primà, ut adhuc remaneat realitèr distincta, sicut est terminus ejus, vel quòd sit eadem realitèr cum eà, si dicitur primum, habetur intentum; si secundum, tunc dico, quòd falsum afferatur, quia illæ relationes nequaquam sunt eadem inter se cum unà possit esse sine alià.

Probatur Conclusio secundò

specialitèr contra Thomistas ad hominem urgendo: Quia, ut illi farentur multiplicatis specie terminis, multiplicantur relationes specie; ergò multiplicatis numero terminis, multiplicantur relationes numero. Probatur consequentia: Quia ratio multiplicabilitatis specificæ relationum est multiplicitas specifica terminorum; ergò etiam multiplicitas terminorum numerica causabit multiplicitem numericam relationum. Probatur Consequentia: quilibet numero terminus est terminus potens terminare relationem sine dependentià unius ab altero, verbi gratià, quilibet filius terminare potest relationem paternitatis sine dependentià ab alio filio; ergò quilibet erit terminus formalis, & consequenter quilibet potest producere novam relationem.

Dices: Frustrà poni duo accidentia in eodem subjecto simul, quæ sunt ejusdem rationis; ergò frustrà ponuntur plures paternitates in eodem homine ad plures filios. R. dist. si non præsentent diversa munia, concedo ant. si præsentent, nego ant. & consequentiam. Sed directè contra Conclusionem

Opponitur Autoritas Aristotelis 5. Met. c. 14. Ubi habet pro inconvenienti, quòd idem bis dicatur, sed si in Titio essent duæ paternitates, Titius bis diceretur Pater, semel per primam & alterà vice, per secundam; ergò ex mente Aristotelis sequitur, in eodem patre non esse plures paternitates. Sed R. dist. ma. quæ distinctio erit simul explicatio Aristotelis, inconveniens est, ut idem bis dicatur, sub eadem ratione, concedo ma. sub diversà ratione, nego ma. & distingo etiam mi. si in Titio essent duæ paternitates, bis diceretur pater eadem relatione paternitatis, nego mi. alià relatione, concedo mi. & nego consequentiam. Itaq; Aristoteles tantum voluit, quòd in nullà definitione aut alicujus explanatione bis repetatur, ut quòd aliquid bis sit animal, bis rationale.

Instatur. Si Titius propter aliam & aliam relationem paternitatis posset dici bis pater, Titius non esset unus pater, sed plures, hoc est inconveniens; ergò non poterit bis pater, licet alia & alia sit relatio; probatur sequela, per primam paternitatem constituetur,

etur, semel pater, & per secundam etiam constitueretur; ergo Titius non esset unus pater, sed plures. R. negando sequelam ma. Quia licet multiplicentur paternitates, non per hoc tamen constituentur plures patres, quia ad multiplicationem formarum accidentalium non multiplicentur concreta; nisi multiplicentur etiam subiecta, ut patet de eo, qui habet plures scientias, verbi gratia, Philosophiam, Theologiam, Astronomiam &c. non dicitur plures scientes, sed unus sciens, sic licet Titius habeat plures paternitates, non per hoc debet dici plures patres.

Urgetur. In quocumque subiecto reperitur aliqua forma, illa tribuit subiecto suum effectum formalem, sed paternitatis effectus formalis est constituere patrem; ergo si in Titio sunt plures paternitates, plures constituentur partes, quia quaelibet forma est nata, tribuere suum effectum formalem subiecto independentem ab altera, & consequenter etiam ad multiplicationem formarum accidentalium debent multiplicari concreta, quia formae accidentales individuantur per subiecta concretorum. R. dist. ma. In quocumque subiecto, &c. tribuit suum effectum formalem denominantem; concedo ma. ita ut subiectum novum constitueret, nego ma. similiter dist. mi. est constituere patrem, denominativè concedo mi. in esse subiecti, nego mi. & consequentiam; Quia licet quaelibet paternitas communicet subiecto esse denominativum, non communicat & tribuit ei esse denominatum; unde non potest dici: Titius plures patres, bene tamen dupliciter pater; ad illud autem, quod dicebatur, quod accidentales formae indicentur per subiecta, falsum est, demonstravi supra, quia licet ab eis dependant, non tamen dependent in esse formali constitutivo, sed effectivo & extrinseco. Per quod patet etiam, quid respondendum sit ad illud, quod nonnulli pro instantia quaerunt, an Titius sit idem Pater ad Movium & Cajum id est per eandem paternitatem? Si est idem; ergo per eandem paternitatem; si per aliam, ergo etiam erit alius pater, quia est fallacia consequentis; non enim sequitur, est per aliam paternitatem, ergo alius pater, quia ut multiplicatur aetas patris, non sufficit, ut multiplicetur forma paternitatis, sed debet etiam multiplicari subiectum, quod cum hic non contingat, non dicitur etiam alius pater.

VI. **Arguitur.** Gratis multiplicentur relationes numero, ergo. Probatur ant. gratis fit per plura, quod potest fieri per pauciora; sed per unam relationem totum haberi potest, quod praestant plures, ergo; illae gratis multiplicentur: probatur mi. una potentia potest respicere plura objecta, & etiam plures actus; ergo, etiam eadem relatio plures terminos. R. negando ant. cum probationis min. & probat consequentiam, quia nulla est paritas inter potentiam & inter relationem, quia relatio se habet per modum actualis exercitii, quod actualiter ponitur & est; potentia vero se habet tantum per modum potentis aliquid efficere, unde plura quidem respicere potest, non tamen illa plura actualiter simul exercere, quia
F. Amandi Hermann Logica.

potentia volitiva respectum dicit ad posse amare, & non amare & tamen simul non potest idem objectum amare & non amare.

Instatur. Eadem est relatio in pluribus trahentibus currum aliquem, vel navim, ad aliud quodpiam pondus; ergo etiam in actuali exercitio relatio potest plura respicere, & consequenter etiam eadem paternitas potest respicere plures terminos seu plures filios. R. dist. ant. est eadem totalis concedo ant. partialis nego, unde in pluribus trahentibus aliquid, est una relatio integrata ex pluribus partialibus.

Urgetur. Scotus dicit esse eandem numero relationem, ergo nulla responsio. R. Quod si Scotus quandoque hoc dicit, quod loquatur de relatione totali, sicut docet eandem relationem significationis esse in pluribus foliis hederæ, licet ipse etiam admittat in singulis foliis esse aliquam partialem relationem.

QUAESTIO VI.

Unde relationes desumant suam specificationem?

Certum est, quod quemadmodum reliquae omnes res suam specificationem desumunt ab intrinseca & essentiali differentia rei constitutiva, ita etiam accipere relationes suam specificationem, volo dicere: quod sicuti homo habet suam specificationem à rationalitate, quod sic etiam relationes habeant ab aliqua intrinseca differentia; quia igitur pro hoc statu ignoramus, quanam sit illa differentia à priori? ideo sicut etiam in pluribus aliis ad extrinsecas differentias recurrimus, & diversitatem earum, unde à posteriori colligamus, quaerimus? Hujus necessitatis ad sic recurrendum aliam rationem esse non puto, quam minimam illarum entitatum, ut satis Scotus insinuat 2. d. 1. q. 4. n. 16. Hoc praenotato circa praesentem difficultatem, duplex est sententia extrema, una, media; Prima est S. Thomae 3. p. q. 35. à 5. quem sequuntur Flandria Bannes, Nazarius Cajet. Bannes, qui omnes dicunt relationem desumere suam specificationem à fundamento, non verò à termino, quia ad eundem numerorum terminum possunt plures specie diversae relationes terminari, ut ad eandem albedinem & relatio similitudinis & dissimilitudinis. Secunda sententia dicit, quod à terminis & non à fundamentis desumenda sit relationum specificatio ex eo, quod in eadem entitate fundentur plures relationes, ita sentiunt plures Scotista, Soncinas Anraup. &c. tertia denique media dicit, quod specificatio tum à fundamento, tum à termino sit desumenda, & haec videtur magis communis Scotistarum, ut Joan. de Magistris Masii Zerbii, quos Suarez, Sanchetz, Complutenses, &c. sequuntur.

DICO I. Relationes non possunt suam specificationem extrinsecam desumere à fundamento, vel termino materialiter sumptis. Haec est extra controversiam & Probatur breviter; Quia si fundamentum & terminus materialiter spectentur ad eundem specie terminum, possunt relationes specie diversae terminari; ergo nec à fundamento nec à termino materialiter sumptis specifi-

I.
Relationum
specificatio
à posteriori
investigatur.

II.
Non specificantur à terminis materialiter sumptis.

ificantur relationes. Probatur aut. quia ad eandem albedinem terminatur relatio similitudinis & dissimilitudinis, sed istæ sunt relationes speciei diversæ; ergo ad eundem terminum materialiter sumptum plures relationes speciei diversæ terminari possunt.

III.
à pluribus
specificari
possunt.

DICO 2. *Relationes specificæ, quæ non petunt essentialiter terminari ad plures terminos diversæ speciei, specificari possunt à fundamento proximo, vel termino proximo, vel ratione fundandi.* Hæc apud authores sic non proponitur, in re tamen est cum tertiâ sententiâ, & Probatur quoad singulas partes. Quia quando sunt duæ relationes talis naturæ, quod non respiciat essentialiter aliquid, quod non respicit essentialiter altera; distinguuntur essentialiter & specie; ergo benè desumi potest differentia specificæ à fundamento proximo. Probatur aut. Spiratio passiva essentialiter distinguitur à filiatione divinâ, sed non ex eo, quod petant respicere diversum terminum, quia respiciunt eundem terminum, & si per impossibile non haberent diversas rationes fundandi, seu diversas processiones; ergo quando non petunt terminari ad plures terminos speciei distinctos, benè desumitur specificatio à fundamento proximo. Sed ne alicui negotium faceant relationes divinæ, probo id etiam ex creatis: Relatio diversitatis in homine & equo ad canem est diversæ speciei ob diversitatem fundamentorum præcisè, & eodem argumento probatur etiam secunda pars de illis, quæ respiciunt diversos terminos, verbi gratiâ, dissimilitudo & similitudo hujus albi ad illud album, & illud nigrum. Probatur tertia pars, quia secundum probabilem sententiam cognitio clara & obscura de eodem objecto distinguuntur specie, ex eo præcisè quod habeant diversam rationem referendi.

IV.

Dices: Totum esse relationis est ad aliud habere, id est, ad terminum; ergo non specificatur relatio à fundamento. R. dist. ant. totum esse relationis est ad aliud se habere, id est, tota sua essentia consistit in eo, quod referat suum fundamentum ad suum terminum; concedo aut. ita quod nihil respiciat, præter solum terminum; nego aut. & consequentiam simul, quia cum essentialiter postulat relatio habere aliquid, quod referat seu fundamentum, quam aliquid ad quod referat, scilicet terminum, non est ratio, quare magis sumeret suam specificationem ab uno, quam ab altero; ergo si nec solus terminus, nec solum fundamentum dat esse relationi, nec etiam unum vel alterum solum dabit specificationem, sed hoc jam, jam illud juxta exigentiam, secundum quam petunt referri, ut conclusionem specificavi; si verò casus conclusionis non est, tunc ab utroq; simul desumere possunt suam specificationem. Et hæc limitatio valet ad occurrendum multis argumentis & ad ea solvenda.

Instabis: Quando producit calor ab aliqua causâ in instanti, & alius calor successivè est vera relatio causæ ad effectum in utraq; productione, eaq; specie distincta sed fundamentum est idem, sicut & terminus, ergo, &c. ergo non benè potest desumi specificatio relationis ab utroq; R. dist. ma. quoad illam partem, quæ

dicit, quod sint diversæ speciei essentialiter, nego ma. accidentaliter concedo, ita videlicet, quod in uno producantur plures partes simul, in alio non, & sic etiam esset respondendum de aliis effectibus in instanti & successivè productis.

QUÆSTIO VII.

Quodnam sit supremum genus hujus prædicamenti?

Antequam ad resolvendam questionem moveam manum, Prius prænotare oportet modum relativorum & relationum, quos Aristoteles 5. Met. cap. 15. assignat, qui sunt secundum tres principales. Primus modus est eorum relativorum vel earum relationum, quæ fundantur super unitatem & multitudinem, ubi per unitatem non intelligitur numerica, sed quamcumque convenientiam & unitas aliorum, sive sit postea generica, sive specificæ. Triplex autem est unitas, scilicet unitas in substantiâ, unitas in quantitate, & unitas in qualitate, similiter etiam triplex est multitudo, nimirum in substantiâ, quantitate, & qualitate; Relatio fundata super unitatem in substantiâ vocatur *identitas*, ut est inter hominem & brutum, propter rationem genericam, inter Sortem & Cajum, ex specificâ insuper, qui dicuntur eandem habere naturam. Relatio quæ fundatur super unitatem in quantitate, dicitur *æqualitas*, & est quando aliqua duo habent convenientiam in quantitate, ut duo ligna bipalmaria; aliqui huc recensent etiam convenientias in perfectione; verumtamen cum non sit hic de quantitate virtutis, sed molis sermo, ex mente Aristotelis simpliciter sunt excludendi. Relatio, quæ fundatur super unitatem in qualitate, dicitur *similitudo*, ut est relatio quæ rosa A dicitur, similis rosæ B propter albedinem, vel vireddinem in utraq; subjectam; E contra verò relatio, quæ fundatur super multitudinem in substantiâ est ea, quæ habet disconvenientiam in essentia seu naturis vel totalibus, ut homo & animal; vel partialibus, ut inter vivens brutum & plantam, & dicitur *diversitas*, quæ fundatur in multitudine quantitatis est *inæqualitas*, & quæ in multitudine qualitatis dicitur *dissimilitudo*.

Secundus modus relativorum & relationum est earum quæ fundantur in actione vel passione, Circa quem modum satis inter se diversificant Authores, quæ diversitas suam habet originem ex multiplici acceptione actionis & passionis; nam primò accipitur pro mero respectu aptitudinali, videlicet pro factivo & factibili, seu pro agente in potentiâ, ad passum in potentiâ; sed in hac acceptione huc non spectat, quia non est prædicamentalis, sed transcendentalis rei identificata. Secundo modo accipi potest actio & passio pro actuali respectu rei transmutantis ad transmutatum, & transmutati ad transmutans, ut est percipientis ad percussum; verumtamen nec in hac acceptione huc inservit, quia est respectus extrinsecus adveniens, qui particulare constituit prædicamentum, & se hic per modum conditionis tantum habet, non verò pro ratione fundandi aliquam relationem hujus prædicamenti, quia tantum durat per illud tempus, per quod durat

actio, & postmodum statim definit, ratio vero fundandi in hoc prædicamento debet semper manere, quamdiu durat relatio. *Tertio de viq;* modo prout hic de eâ agitur, accipitur actio pro potentia activa in actum reductâ, & passiva pro potentia passiva producti, sicut se habet generatio activa patris ad filium, ubi relatio fundatur in potentia generante, & actio requiritur veluti conditio necessariò prærequisita. Et ad hoc genus reducuntur etiam eæ relationes, quæ fundantur quasi in actione, ut est relatio discipuli ad Magistrum, Domini ad servum, quæ relationes fundantur in pactis, quæ moraliter censentur manere.

Tertius modus relativorum

ab Aristotele assignatus, continet relationes non mutuas, quæ fundantur in mensura & mensurabili, quales sunt scientiæ ad objectum, visus ad visibile, in quibus actus sciendi & videndi relationem dicunt ad objecta, objecta vero e contra non referuntur ad actus, huiusmodi autem relationes censentur à multis transcendentales, & non prædicamentales, & quando eis opponitur Aristoteles; Respondent, eum locutum fuisse ad gustum vulgi, non vero quòd ipse sic senserit; attamen quia Scotus videtur favere, quasi revera sint relationes ad hoc prædicamentum spectantes, unde pro explicatione huius rei, in qua non modica est difficultas, sequentia subijcio notanda ex Scoto quodl. 13. per totum; Itaq; sciendum præter respectus, quos dicit actus ad potentiam elicentem, verbi gratiâ, intellectus ad intellectum; dicere etiam varios respectus ad ipsum objectum; primò enim dicit ad objectum relationem tendentem, quæ vocatur relatio *attingentis*, quia per illam potentia mediante suo actu, seu ipse actus attingit objectum, & hæc relatio est realis sibi actus, in quo fundatur sit intuitivus, & objectum aliquod reale existens, quia est inter extrema actu existentia; si autem actus sit cognitio abstractiva realis, non erit relatio, quia objectum vel non est existens, vel saltè non concurret, ut existens ad cognitionem. Secundo actus dicit relationem dependentiæ in suo esse ad objectum, tanquam effectus ad suam causam; & hæc relatio est realis, si objectum est reale, & spectat ad secundum modum, estq; distincta à priori, quia Deus posset in re producere cognitionem sine ullo concursu ipsius objecti, per quem meus intellectus attingeret objectum per cognitionem, quæ non diceret dependentiam ad objectum; ergò distinguuntur istæ duæ relationes, nempe attingentiæ & dependentiæ. Tertio, dicit actus relationem *mensurabilis ad objectum*, tanquam ad mensuram ipsum mensurantem, & huius relationis natura difficultè investigari potest, maximè tenendo, quòd distinguantur realitèr ab extremis, ut cum communi teneo. Pro quo sciendum 2. mensurari actu, juxta dicta, supra quam cognoscere perfectionem intrinsecam alicujus rei, per alterius rei perfectionem, in ratione accessus vel recessus, ad perfectionem rei perfectioris, ita ut mensurari dicat duplicem respectum, unum ad intellectum, cui notificatur ejus perfectio mensurata; alterum ad rem mensurantem, seu ad objectum, quæ dicitur mensura cog-

nitiois, & certificat intellectum de quantitate perfectionis rei mensurata, & hi duo respectus sunt rationis, & nec unus nec alter spectat ad tertium modum relativorum, unde notantèr Philosophus non dixit: relationes huiusmodi consistere in respectu mensurati ad mensuram, sed mensurabilis ad mensuram, quod potest duplicitèr accidere, primò ita, ut major vel minor perfectio cognitionis sit apta, cognosci per majorem vel minorem perfectionem objecti, quòd objectum in se est essentialitèr perfectius cognitione, & si sic intelligatur mensurari ab objecto, non quælibet cognitio est nata mensurari ab objecto, quia ipsa cognitio sæpè est in se perfectior essentialitèr, quam sit objectum, verbi gratiâ, cognitio albedinis est essentialitèr perfectior albedine. Secundo potest hoc intelligi ratione majoris perfectionis in objecto, scilicet quia cognitio est imago quædam & similitudo objecti, eatenus dicitur ab eo mensurabilis, quatenus imitatur ipsum objectum, tanquam res participata, illud à quo participat suum esse, seu ut loquitur Scotus: tanquam ideatam ideam, & quatenus sic imitatur objectum, potest esse ipso imperfectior, & in quantum dicit qualitatem spirituales, vitalem, sit perfectior, & in hæc relatione consistit tertius modus relativorum, & quòd ista relatio distinguatur realitèr à cognitione, ex eo patet, quia potest Deus conservare cognitionem destructâ specie intelligibili & objecto simul, quo casu potentia non attingeret objectum, quòd clariùs videre est in actibus voluntatis, quia Deus posset ponere actum amoris in voluntate non præsentis objecto, in quo casu nec amaret nec attingeret; ergò attingentia distinguuntur realitèr idem dico casu, quo poneret visionem beatam in lapide. His ergò præmissis sat difficultibus in hæc questione quaeritur primò, an Relatio habeat aliquod supremum genus? secundo, an hæc tria genera relationum sint huius prædicamenti propria & adæquata? utrumq; in Scholis sat controversum, Attamen ad primum

DICO I. Datur aliquod supremum genus

Relationis. Ità Scotus q. 25. prædicam. & in 2. dist. 1. q. 4. n. 16. Cujus autoritate probatur, nam citatus primo loco, dicit: *Generalissimum in genere relationis est unum*, & in secundo asserit, quòd *relatio habet suam distinctionem in suas species, sicut aliud genus habet distinctionem in suas species*. Probatur Conclusio: Quodlibet prædicamentum debet habere aliquod supremum genus, sed relatio est prædicamentum à cæteris distinctum; ergò debet habere aliquod supremum genus. Probatur mi. quia relatio huius prædicamenti est res à cæteris distincta, sed quælibet talis res distincta constituit aliud prædicamentum ab alio; Ergò. Probatur: Illud verum est genus, quòd prædicatur de suis inferioribus specie diversis; sed in relatione ut sic est aliquod, quòd prædicatur de inferioribus suis specie diversis; ergò habet verum genus. Probatur mi. quia relatio ut sic de omnibus inferioribus prædicatur, secundum respectum ad aliud se habere; ergò prædicatur de pluribus inferioribus specie diversis secundum eandem rationem. Sed in Contra.

IV.

Datur supremum genus Relationis.

Arguitur. Non potest abstrahi ab omnibus relationibus hujus prædicamenti aliqua ratio communis prædicamentalis; ergo non debet assignari aliquod supremum genus hujus prædicamenti. Probatur ant. quia non potest abstrahi ab omnibus fundamentis relationum particularium aliquod fundamentum univocum ipsis; ergo neq; poterit abstrahi à relationibus illis particularibus aliqua ratio univoca ipsis. Probatur consequen. Quia illa relatio deberet habere fundamentum unum abstractum à fundamentis aliarum relationum. **R. 1.** negando ant. cum suâ probatione, quia licet non possit abstrahi aliquod unum fundamentum commune fundamentis particularium relationum, ratione entitatis, quia sic ad diversa prædicamenta pertinent; potest tamen reductivè aliquod commune fundamentum haberi. **R. 2.** negando ant. cum consequentiâ suâ probationis; & probationis ejusdem, quia cum relationes possint fundari in rebus primò diversis diversorum prædicamentorum, quæ non conveniunt in aliquo conceptu communi prædicamentali, non est necessè, ut relatio ut sic fundamentum prædicamentale determinatum, sed sufficit, quod sit aliquod indeterminatum, & idem dicendum est de termino.

Instatur. Omni relationi debet correspondere correlatio; ergo & relationi ut sic & consequenter non datur aliqua relatio, quæ sit supremum genus hujus prædicamenti. Probatur consequentia; quia relatio quæ est supremum genus hujus prædicamenti est communis omnibus aliis, relatio & superior illis; sed relatio habens correlationem non est superior illâ, ergo. **R.** negando ant. tùm quia solum torquet hæc instantia solos Thomistas, qui asserunt relationem terminari ad suam correlationem; Scotistis verò contrarium sentientibus nihil negotii facit, quia illa suprema relatio potest terminari ad aliquod absolutum, & sic non debet terminari ad correlativum, & hoc dicendo, licet illud absolutum haberet correlationem, adhuc relatio illa posset esse ipsa prior pro instanti naturæ, quia ad ipsam non terminaretur, & pro illo instanti, quo prior esset, esset etiam ad eam superior. **R. 2.** negando iterum ant. quia relationes tertii generis non habent correlationem secundum communem; ex quo patet, quod relatio ut sic, quæ est supremum genus hujus prædicamenti, correlationem non habeat, quia si haberet, necessarò omnis relatio contenta, sub ipsâ habere deberet correlationem. **R. 3.** dist. ant. relationi cuiq; in particulari transeat, relationi ut sic abstractæ ab omnibus inferioribus, nego, & consequentiam.

VI. **Dico 2.** Præfati tres modi relativorum & relationum sunt sufficienter assignati. Ita post Doctorem Zerbiū &c. plures Scotistas Maltrius: Quia omnes relationes, quæ haberi possunt, in illis tribus comprehenduntur modis, & ad illos reducuntur; ergo sunt sufficienter assignati. Probatur ant. Quia si aliqua non reducerentur ad istos tres modos, maximè relationes causæ materialis, formalis, & finalis, ad suos effectus, distantia, coexistentia & propinquitatis, re-

Bene enumerantur tres modi relativorum,

latio unionis & amoris ad amabile; sed istæ relationes omnes aliquo modo possunt ad eas reduci; ergo. Probatur mi. quia in primis relationes causarum possunt reduci ad secundum genus, sumendo actionem & passionem in largiori aliquâ acceptione, relationes distantia & propinquitatis ad modum primum, sumendo unitatem & multitudinem pro convenientiâ aliquorum, etiam ad locum, undè quemadmodum duæ albedines dicuntur sibi similes, quia habent unitatem in qualitate, sic propinquitas erit convenientia duorum in aliquo loco &c. itè unio propter eandem rationem extendendo unitatem entitatis ad unitatem unionis, & omnia sex ultima prædicamenta congruè reducuntur ad actionem & passionem, quia in quolibet invenitur aliquid activum & passivum. Relatio denique amoris ad amabile, si non aliâ ratione, saltem ratione non mutuitatis reduci poterit ad tertium modum relativorum, & insuper, quia est actus vitalis; si verò consideretur veluti effectus ad suam causam, tunc ad secundum modum: ergo &c.

Dico 3. Species relationis ut sic, prout hoc quantum constituit prædicamentum, non sunt enumerati modi supra in quantum comprehendendum relationes, quæ quocq; modo ad eos reduci possunt, bene tamen ex singulis modis desumi possunt. Hæc in re est etiam Maltrius.

Probatur prima pars, quia Aristoteles non intendit per enumerationem illorum modorum assignare species hujus prædicamenti, sed solummodò explicare rationes ad quas omnes relationes congruè reduci possent; quod autè non intenderit, ex eo patet, quia exempla quæ attulit, nonnulla spectant ad relationes extrinsecus advenientes, alia planè ad relationes transcendentales.

Probatur etiam secunda pars, quia in omnibus tribus modis reperiuntur relationes intrinsecus advenientes, ergo non ex uno, sed ex omnibus species desumi debent.

Pro Completo hujus materiae Nota Aristotelem in cap. ad Aliquid, quinque assignasse proprietates relationum. Prima est: habere contrarium, sic dissimilitudo contrariatur similitudini, hoc tamen intelligendum est ratione fundamentorum, quæ se pellunt formalitèr ab eodem subiecto, qualia possunt esse albedo & nigredo; hæc proprietas etiam non convenit omnibus, quia Pater & Filius non contrariantur sibi propriè. Secunda proprietas est suscipere magis & minus, hocq; non formalitèr, sed fundamentalitèr, sed nec hæc omnibus competit; Quia relationes identitatis & diversitatis æqualitatis, & secundi modi non suscipiunt magis & minus, quia esse ejusdem speciei, vel diversæ esse æquale, vel Patrem aut Filium in indivisibili consistit; sicut etiam relationes similitudinis, quia illa tantum censentur similia, quæ in eodem gradu qualitatis conveniunt, verbi gratiâ, duo alba ut quatuor. Dissimilitudo verò quæ huic opponitur, magis & minus suscipit, in hunc sensum, quia magis simile est, album ut duo, albo ut octo, quam album ut sex. Item relationes inæqualitatis, quia magis inæqualis est palmus ulnæ, quam semi-

una; quo sensu dixit etiam Aristoteles 4. Met. 4. non eodem modo errare eum, qui putat quatuor esse quinque, qui putat esse centum. Tertia proprietates est, quod ea, quae sunt ad aliquid dicantur ad convertentiam, id est, quod valeat ab uno ad aliud, ut, Pater est, ergo Filius, & contra Filius est, ergo Patris Filius. Quarta

est: Quod relativa sint simul natura; id est quod posito uno, ponatur & aliud, & quod ablato uno, auferatur & aliud. Quinta denique quod sint simul cognitione, id est, quod ad cognitionem unius, sequatur & sequi possit cognitio alterius.

DISPUTATIO VII.

DE SEX ULTIMIS PRÆDICAMENTIS.

Materiam hanc conabor expedire breviter, non eequidem ratione ductus, quam nonnulli adhibent ex eo, quod res sit parvi, & non de tantâ difficultate, in quo maxime videntur injuri, sed ex eo, quia in Physicâ tam de actione, quam de loco & tempore reditur sermo. De his prædicamentis ex professo fusè scripsit Gilbertus Porretanus, Pictavorum Episcopus, Divi Bernardi coadjutor, contra quem etiam idem sanctus calammum serm. 30. in Cantica & in Concilio Rhemensi strinxit, qui propter solertiam in explicandis prædicamentis, à Scholasticis Author sex principiorum intitulari meruit. Suppono autem cum Scotistis communiter, sex ultima prædicamenta esse relationes extrinsecus advenientes, quia non possunt dici, quod sint denominationes extrinsecæ, quia videtur ridiculam dicere manum meam calefactam ex applicatione ignis esse extrinsecam denominationem, et si que difficultas fuerit in decursu solvam: sit igitur

QUÆSTIO I.

De Actione & Passione V. & VI. Prædicamento.

Omnia quæ de actione, vel passione in controversiam vocari possunt, in hæc explicabo quaestione. Circa actionem verò potissimum quaeritur, quæ nam relatio constituat hoc prædicamentum? secundò in quo subiectetur? tertio an semper intercedat inter causam & effectum? Pro Resolutione primi dubii.

Notandum 1. Actionem esse nomen equivocum, quia significat plura, secundum diversam rationem; primò enim significat actiones vitales, quibus potentia vitales tendunt in sua objecta, ut intellectus in intelligibile, voluntas in volibile, visus in visibile; secundò sumitur pro re aliqua actâ, seu, pro effectu productò, & sic quemadmodum priores sunt immanentes de genere qualitates, ita etiam tales actiones non spectant ad aliquod particulare prædicamentum, sed jam ad hoc, jam illud, juxta diversitatem & exigentiam cujuslibet rei productæ. Tertio tandem accipitur pro respectu, qui resultat in causam producentem aliquem effectum, & inter ipsum effectum, Verum

Notandum 2. Quòd in productione effectus ab aliquo agente creato variæ intercedere possint relationes, verbi gratiâ, quando ignis producit aliud ignem, tunc primò passum, verbi gratiâ lignum, primò transmutatur accidentaliter per requisitas dispositiones ad formam ignis introducendam, si sit subiectum in-dispositum, & tunc resultat relatio transmutantis ad transmutatum accidentaliter: postea reperiuntur duæ relationes aptitudinales, inter agens & effectum proximè producendum, scilicet productivæ & producibilis; similiter duæ actuales, nempe producentis & producti, verbi gratiâ, quando ignis producit formam substan-

tialem ignis in materiam ligni, & talis relatio vocatur in agente generatio activa, productio activa, & actio, &c. & in effectu dicitur generatio passiva, productio passiva, & passio &c. & hanc concomitatur relatio transmutantis & transmutati. Præterea intercedit duplex alius respectus, vel relatio inter agens & effectum à se productum, non infieri, quemadmodum consistebant priores, sed in facto esse, & hæc manet, quamdiu manet utrumq; extremum in tali statu, vocatur iisdem nominibus sicut priores, præterquam quòd loco illius infieri addatur in facto esse, & est intrinsecus adveniens, sive sit illa, quæ terminatur ad solam formam productam, seu ad totum compositum; deinde sunt etiam relationes educentis ad eductum, inducentis ad inductum, de quibus in Physicâ, quæ sunt omnes intrinsecus advenientes, & à se invicem distinctæ, ex eo, quòd una detur & reperiatur sine alterâ, nam anima rationalis inducitur in corpus, & non educitur de corpore, quia creatur, & quia agens creatum non producit aliquam formam connaturalitè, nisi dependentèr à subiecto & in subiecto. Tandem inter agens & subiectum, seu passum in quod introducit formam, resurgit relatio transmutantis ad transmutatum in facto esse, sicuti superius dicebam, resultare relationem transmutantis ad transmutatum infieri, post activam generationem & activam productionem in fieri, quæ relatio transmutantis ad transmutatum est relatio extrinsecus adveniens, ut docet Scotus 4. d. 13. q. 1. n. 11. his verbis: *ille autem respectus, qui est, ad passum est, extrinsecus adveniens, quia bene possibile est activum & passivum esse, & etiam approximata, & tamen non habere istum respectum, quòd agens sit illud, à quo transmutatur, nec subiectum illud sit, quòd transmutetur, utpote si est aliquod impediens actionem &c.* De quâ ratione ad resolvendam primam partem hujus quaestionis circa actionem

Dico I.